

MASEHET NİDA
PEREK 1:
ŞAMAY

Bet Şamay ve Bet İllel

Yaprak *Masehet Nida*’nın ilk *mişnasında*, Şamay ve İllel’in şahısları arasında son derece ender görülen bir görüş ayrılığı yer almaktadır. Bizim genellikle bildiğimiz görüş ayrılıkları, bu iki büyük hahamın ekolleri olan Bet Şamay ve Bet İllel arasındadır; ama burada şahsen Şamay ile Hillel görüş ayrılığı içindedir.

“*Dorot Yeşarim*” adlı kitap, “Bet Şamay” ve “Bet İllel”in iki büyük *yeşiva* olduğunu yazar. Bu *yeşivalar* “*Yeşivat Bet Şamay*” ve “*Yeşivat Bet İllel*” adını taşırdı. *Yeşivaların* başında da Şamay ve İllel vardı.

Bu *yeşivalar* nasıl kurulmuştu?

Haşmonay hanedanına mensup iki kardeş olan Orkanus ve Aristobulus arasındaki çekişme döneminde, Orkanus tarafından kendisine yardım etmeleri için çağrılan Romalılar, Yisrael halkının üzerinde egemenlik kurmuşlar ve *Sanedrin*’i lağvetmişlerdi. Neslin liderliği, yani *Nasi* (başkan) mevkii, “Bene Betera”nın eline teslim edildi (*Pesahim* 66a; bkz. I. Kitap, sayfa 36) ve onlar da liderliği, İllel Babil’den Erets-Yisrael’e çıktığı zaman ona aktardılar. Ancak bu *Nasi*’lik, büyük *Bet Din*’in başkanlığı değil, bir tür *yeşiva* başkanlığı niteliğindeydi.

Romalıların *Sanedrin*’in tekrar kurulduğundan şüphelenmelerine neden olarak onların gazabını uyandırmamak için, Şamay’ın başkanlığında bir *bet midraş* daha kuruldu. Bu şekilde, Romalıları şüpheye sürükleyecek tek bir büyük ve merkezi *bet midraş* olmayacaktı (“*Dorot Rişonim*”, II. ve III. Bölüm. “*Vayar Menuha*” kitabının I. bölümünde aktarılmaktadır. Ayrıca bkz. Rav Margaliyot’un, “*Yesod A-Mişna VaArihata*” adlı kitabı).

Zihron Yaakov

1882 yılında Karmel Dağı’nın güneyinde kurulan Zihron Yaakov *moşavası*, ilk *aliya* dalgası sırasında kurulan *moşavaların* üçüncüsüydü. İlk başta *moşavaya* “Zamarin” adı verilmişti.

Erets-Yisrael ve Suriye’nin Bayındırlığı İçin Merkezi Komisyon’un girişimiyle, Romanya’dan beş aile, *moşavaya* yerleşmek ve burada tarım

mahsulleri yetiştirmek için “Tetis” adlı bir gemiyle buraya geldi. Ancak yeni gelen *oleler* toprak işinde usta değildi ve bazı zorluklarla karşı karşıya kaldılar. Yardım arayışları sırasında Baron Hirsch’e başvurdular ve Baron Hirsch onlara, Arjantin’e geçmeleri şartıyla yardım etmeyi önerdi.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
247’de

Tame mi, Taor mu?

Yaprak

3

Bir *mikveyi* kontrol etmişler ve içinde kırk *sea* su bulunduğunu görmüşlerdi. Kırk *sea* bir *mikvenin* geçerli olması için içermesi gereken su miktarıdır. Bir dönem boyunca bu *mikveyi*, manevi açıdan arındırılması gereken *tame* kap ve araçları daldırmak için kullandılar. Bir gün suyun miktarını tekrar ölçtüler ve artık orada kırk *sea* su bulunmadığını, dolayısıyla orada kap daldırmanın mümkün olmadığını gördüler.

Acaba *mikvenin* sularının eksik olduğunu keşfettikleri güne kadar oraya daldırılmış olan kapların kanuni statüsü nedir? Acaba hepsi, *tame* mi yoksa *taor* mu olduğu konusunda şüphe bulunan birer kap sınıfında mıdır? Ne de olsa onları bu *mikveye* daldırdıkları sırada belki de *mikvede* kırk *sea* su yoktu.

Mişna, önceki ölçümden bu yana, suları eksik bulunan *mikveye* daldırılmış olan tüm *tame* kapların hâlâ *tame* olduğuna ve tekrar, yeteri kadar su içeren bir *mikveye* daldırılması gerektiğine hükmetmiştir. Bunun sebebi “*hazaka*” (karine) prensibidir. Söz konusu kaplar *mikveye* daldırılmadan önce kesinlikle *tameydi*. Ve daha sonra *mikveye* daldırıldıklarında *mikvenin kaşer* (geçerli) olup olmadığı şüpheli olduğu için, önceki *tame* durumlarından çıkmamış oldukları, önceki bilinen durumun devam ettiği kabul edilir.

Eğik Raf

Yaprak

4

Bet-Amikdaş döneminde yaşayan bir adamın evinde duvara bağlı bir raf vardı. Fakat bu rafın yüzeyi düz değil, eğimliydi. Adam bu rafın üzerine manevi açıdan saf (*taor*) durumdaki bir ekmeği koymuştu. Aşağıda, zemindeyse, *tame* durumda olan bir giysi vardı.

Ekmeği rafa koymasından birkaç saat sonra evin sahibi, *taor* ekmeğin, yerde, *tame* giysinin yanında durduğunu fark etti. Şimdi adam ekmeğin de *tame* hale gelmiş olabileceğinden endişe ediyordu, çünkü belki de eğimli raftan düşmüştü ve eğer düşüyse, mutlaka tam altında duran *tame* giysiye de değmiş ve kendisi de *tame* olmuş demektir. Giysiye temas ettikten sonra yuvarlanarak olduğu yere gelmiş olsa gerek.

Acaba bu ekmeğin gerçekten *tame* midir?

Bu yapraktaki *baraytada* ekmeğin saf olduğu söylenmektedir. Önceki yazımızda olduğu gibi burada da *hazaka* söz konusudur. Ekmeğin bilinen son durumu, onun *taor* olduğu şeklindeydi ve belki de olay başka bir şekilde gerçekleşmiş, örneğin belki de eve *taor* durumdaki bir adam girmiş, ekmeği rafın üzerinden almış ve yere koymuştu ki bu durumda ekmeğin, şimdi bulunduğu yere, *tame* giysiye değmeden gelmiş olabilirdi. Ekmeğin *tame* hale geldiğine hükmetmemiz sadece, evin sahibi oraya *taor* durumda hiçbir insanın girmediğinden kesinlikle eminse mümkündür. Çünkü böyle bir durumda ekmeğin mutlaka raftan düşmüş ve *tame* giysiye değmiş olmalıdır.

Olayın Tekrarı

Yaprak

5

Bu yaprakta öğrenilen *baraytada*, Raban Şimon ben Gamliel ilginç bir fikir önermektedir.

Tora'da, ölü bedenleri özel bir *tuma* yayan sekiz adet küçük çaplı hayvan listelenmiştir. Bunlara genel olarak “*şerets*” adı verilir (bkz. I. Kitap, sayfa 172).

Adamın biri, bir *şeretsin* leşinin yanında bir *talite* sarınmaktaydı. *Talite* sarındıktan sonra oradaki leşi fark etti, ama *talite* sarındığı sırada *talitin şeretsin* leşine değip *tame* hale gelip gelmediğini bilmiyordu. Bu durumda *talit tame* midir, yoksa *taor* mu?

Hahamlara göre, eğer tam o noktada *taliti şeretsin* leşine değmeden giyme olanağı varsa, *hazaka* prensibi işletilir ve *talitin*, önce olduğu gibi hâlâ *taor* durumda olduğu kabul edilir. Zira *sefek tuma* (*tuma* şüphesi) durumlarında, eğer belirsizlik oluşmadan önceki halin değişmemiş olması mümkünse, o zaman *hazaka* prensibi doğrultusunda durumun değişmediği varsayılır. Ama eğer durumun değişmemiş olduğuna dair hiçbir olasılık yoksa, o zaman durum değişmiş ve *taor* olan şey *tame* hale gelmiş kabul edilir.

Raban Şimon ben Gamliel ise şöyle bir öneride bulunmuştur: Gelin, o adamdan, tam olarak aynı yerde ve tam olarak aynı şekilde tekrar *talitine* sarınmasını rica edelim ve *talitin* gerçekten de *şeretsin* leşine değip değmediğini görelim. Eğer değmiyorsa, o zaman önceki seferde de değmediği varsayımına güvenilebilir.

Hahamlar ise ona böyle bir kontrole güvenmenin mümkün olmadığını söylemişlerdir. Çünkü ikinci seferde *talit şeretsin* leşine değmediyse bile, ilk seferde değmiş olma ihtimali hâlâ vardır.

Yıkımdan Sonra Kızıl İnek Külleri

Yaprak

6

Bu yapraktaki *Gemara*'da II. Bet-Amikdaş'ın yıkılışını takip eden ilk nesiller hakkında bazı tanıklıklar aktarılmaktadır. Bu nesiller *Tannaim* Dönemi'nin sonlarını işaretlemekteydi ve bu dönem hakkında anlatıldığına göre, insanlar hâlâ farklı *tuma* türleri konusunda – örneğin *tumat met* (ölüden kaynaklanan *tuma*), *tumat şerets* vb. – dikkatli davranmaktaydı. Bu dikkatli tutumun sebebi, *teruma* paylarının (tarım ürünlerinden Koenlere verilen kısım) sadece manevi saflık halinde yenebiliyor olmasıdır.

Acaba manevi saflığı korumaya özen göstermeyi nasıl başarmışlardı? Mutlaka ellerinde, bir ölü nedeniyle *tame* hale gelmiş insanların arındırılmasında kullanılan *para aduma* (kızıl inek) külleri bulunuyor olmalıydı. Gerçekten de, *Mişne LaMeleh* kitabının yazarı (*İlhot Evel* 3:1), *Amoraların* zamanında dahi, *para adumanın* küllerinin hâlâ korunmakta olduğunu yazar ve bu konuda ilginç bir tanıklık ekler: “Bir kitapta, Yahudilerin Babil'e sürüldükleri zaman yanlarında *para adumanın* küllerini de aldıklarının yazılı olduğunu gördüğümü hatırlıyorum.”

Zihron Yaakov (devam)

Ama yerleşimciler bunu reddettiler, çünkü kendi yaşam görüşlerine göre, Diaspora'dan geri dönerek Erets-Yisrael'e çıkmalarındaki kutsal amaç, Erets-Yisrael'in bayındır hale getirilmesi ve yeşertilmesi idi.

Sonunda *moşavanın* yardımına Baron Rotschild seferber oldu. Konut amaçlı binaları finanse etti, eğitim ve sağlık hizmetleri kurdu. Baron Rotschild'in

yardımla şarap üretimini amaçlayan bağ sektörü de geliştirildi. 1889 yılında *moşavada* ülkedeki ikinci büyük şarap imalathanesi kuruldu. Bu imalathane, *moşavadaki* tesisler içinde en önemlisiydi.

Moşavanın merkezinde inşa edilen sinagogun ibadete açılışı sırasında Baron *moşavanın* adını, babası James (Yaakov) Meir Rotschild'in adıyla “Zihron Yaakov” olarak değiştirdi.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
249'da

Kabın Yalnızca Bir Kısım *Tame*

Yaprak

7

Başlığa dikkat ettiniz mi? Bazen bir kap veya alet *tame* olsa da, bütünü değil, sadece bir kısmı *tame* olabilir!

Acaba bu son derece garip değil mi? Ama işte, *Gemara*’nın aktardığı bir *barayta*da “Kapların, sıvılarla *tame* olmuş olan arka tarafları” ifadesi kullanılmaktadır. Kapların “arka tarafları” ile kastedilen, dış cepheleridir. Dolayısıyla burada bir kabın, *tame* bir sıvının teması nedeniyle *tame* hale gelen dış kısmından bahsedilmektedir.

Bir kabın sadece dış kısmının *tame* olması nasıl mümkün olabilir?

Şöyle ki; Tora’nın kanununa göre, kaplar sadece kendilerine *av a-tuma* (“tumanın babası”; yani temel, ana bir *tuma* kaynağı) derecesindeki bir *tuma* kaynağı temas ettiği takdirde *tame* olur. Hahamlarımız ise bir sıvının, sadece *rişon le-tuma* (“tumanın birincisi”; yani *av a-tuma* derecesindeki bir *tuma* kaynağından birinci derecede etkilenmiş) derecesindeyse bile, temas ettiği bir şeyi *tame* hale getirmesine hükmetmişlerdir (buradaki terimler için ayrıca bkz. I. Kitap, sayfa 180).

“*Rişon le-tuma*” derecesinde *tame* olan bir sıvının değdiği bir kabın *DeOrayta* (Tora’dan) değil de sadece *DeRabanan* (Hahamlarımızın hükmüyle) *tame* olduğunu hatırd tutmak için de, kabın sadece dış kısmının *tame* olmasını kararlaştırmışlardır ve bu fark, burada sadece *DeRabanan* bir *tumanın* söz konusu olduğunu hatırlatacaktır.

Acaba *tumanın* sadece *DeRabanan* nitelikte olduğunu hatırlamak neden gereklidir? Çünkü *teruma* (Koenlere verilen pay) veya *kadaşim* (kutsal yiyecekler; yani *korban* etleri) bir *tuma* kaynağına değerse, onları yakmak gerekir. Ama eğer *DeRabanan* bir *tumaya* değdilerse yakılmaları gerekmez.

Bet Din’deki Horoz

Yaprak

8

Bir *barayta*da, Rabi Elazar ben Azarya’nın *Nasi* (Sanedrin başkanı) olarak tayin edildiği gün Rabi Yeuda ben Baba’nın, *Lişkat A-Gazit*’te (bkz. sayfa 242) oturan Büyük *Sanedrin*’in huzurunda söylemiş olduğu *alahasal* bir tanıklık aktarılmaktadır. Başka konuların yanında, Rabi Yeuda ben Baba iki *alaha* konusunda tanıklık etmiştir: **a.** Bir keresinde *bet din*, bir bebeği öldürmüş olan bir horozu idama mahkûm etmişti. **b.** Bet-Amikdaş’ta, *Mizbeah*’ın üzerinde yapılan *neseh* (şarap dökme; bkz. I. Kitap, sayfa 111) işlemi için kırk günlük şarap kullanırlardı.

Acaba bu *alahalarda* özel olan nedir?

Kutsal Tora’ımızda, bir insana boynuzuyla saldıran ve onu öldüren bir boğanın *sekila* (taşlama) yöntemiyle idam edilmesi gerektiği söylenmektedir (bkz. I. Kitap, sayfa 185). Tabii bu sadece boynuz değil, zarar verme amaçlı her türlü saldırı sonucu adam öldüren bir boğa için de geçerlidir. Rabi Yeuda ben Baba, kanunun, insan öldüren diğer hayvanlar için de aynı olduğunu söylemektedir. Tora’nın “boğa” yazmasının sebebi, bunun en çok görülen örnek olmasıdır.

Neseh işleminde kullanılan şarap konusunda ise Rabi Yeuda ben Baba şu *alahayı* tespit etmiştir: Tora, *neseh* işlemi için, “*şehar*” niteliğine sahip olan, yani insanları sarhoş edebilecek türden şarap getirmeyi emretmektedir. Dolayısıyla Rabi Yeuda ben Baba, aktardığı tanıklıkla, Bet-Amikdaş’ta kırk günlük şarap kullanıldığını söyleyerek, bir şarabın kırk günü doldurduktan itibaren sarhoş edici niteliğe sahip olduğunu öğretmiştir.

Eliyau’nun Görülmesi

Yaprak

9

Gemara’da “*a-u saba*”, yani “o ihtiyar”ın, Rabi Yohanan’a bir soru sorduğu söylenmektedir.

Acaba “*a-u saba*” ile kastedilen kimdi? Bazılarına göre (bkz. *Tosafot*, *Hulin* 6a, “*Aşkehe*” konu başlığı) bu terim Eliyau A-Navi’yi (Peygamber Eliyau) belirtir!

Bilindiği gibi, Eliyau A-Navi ateşten bir arabayla göklere yükselmiş ve bir melek haline gelmişti (bkz. *Melahim* II 2:11).

Yisrael'in büyüklerinden birçoğu, Eliyau A-Navi ile birlikte Tora öğrenmeye nail olmuştur. Bunlar arasında *Amora* Rav Anan da vardı. Eliyau A-Navi, Rav Anan'a görünür ve ona Tora sözleri öğretirdi. Rav Anan bu Tora sözlerini toplamış ve "*Tanna DeVe Eliyau*" adlı kitabı oluşturmuştur.

Tannaim nesillerinde, Rabi Natan'ın da Eliyau A-Navi'nin kendisine görünmesine nail olduğu bilinmektedir. Rabi Natan, Rabenu A-Kadoş'un (Rabi Yeuda A-Nasi) babası olan Raban Şimon ben Gamliel'in *yeşivasında av bet din* olarak görev yapardı ve Rabenu A-Kadoş tarafından derlenen *mişnalar*ın bir kısmı Rabi Natan tarafından yazılmıştır.

Rav Gidel

Yaprak

10

Gemara, Rav Gidel'in Rav'ın adıyla aktardığı bir *alahaya* yer vermektedir.

Talmud'un birçok yerinde, Rav Gidel'in Rav'ın adıyla aktardığı çok sayıda *alaha* vardır. Bunun sebebi Rav Gidel'in Rav'ın öğrencisi olmasıdır. Rav'ın adıyla söylediği *alahaların* bir kısmını, yine hocası olan Rav Hiya bar Yosef'in adıyla iletmiştir.

Rav Gidel, Babilli bir *Amoraydı* ve hocası Rav'ın vefatından sonra Rav Una'dan Tora öğrenmeye gitmişti. Zaman içinde Babil'den Erets-Yisrael'e çıkmış ve bir dönem boyunca Rabi Yohanan'ın Teverya şehrindeki *bet midraşında* Rabi Yohanan'dan da Tora öğrenmiştir.

"Setam Veahar Kah Mahloket"

Yaprak

11

Bu yaprakta *Gemara*, Rabenu A-Kadoş'un derlemiş olduğu *mişnalar* hakkında nesilden nesile aktarılagelmiş olan bir kuralı hatırlatmaktadır: "*Setam Veahar Kah Mahloket – En Alaha KiStam*." Öncelikle sözcüklerin anlamını açıklayalım ve daha sonra bu kuralın genel anlamına geçelim.

"*Setam*" – Bu terim hangi hahamın söylediği belirtilmeksizin aktarılan bir *mişna* için kullanılır. Genellikle bu, söz konusu *mişna* konusunda bir görüş ayrılığı olmadığına işaret eder ve bu nedenle *alaha* da bu *mişnaya* göredir.

"*Veahar Kah Mahloket*" – Ama eğer "ardından görüş ayrılığı" geliyorsa, yani *setam* yazılmış bir *mişnad*an sonra Rabenu A-Kadoş aynı konuda *Tannalar* arasındaki bir görüş ayrılığına yer vermişse, o zaman Rabenu A-Kadoş, sonraki nesillere, bu konuda bir hükme varmadığını bildirmeyi amaçlamış demektir. Bu durumda, "*En Alaha KiStam*"; başka bir deyişle, Rabenu A-Kadoş'un, başta yazılmış olduğu şekilde, yani *setam mişna* doğrultusunda *alaha* hükmüne varmış olduğu varsayılmaz.

Özetlersek: "[Eğer Rabenu A-Kadoş önce] *setam* [*mişna* yazmış] ve ardından [aynı konuda bir] görüş ayrılığı [aktarmışsa], *alaha*, *setam* gibi değildir."

Öyleyse, Rabenu A-Kadoş en başta *setam mişnayı* neden yazmıştır?

Raşbam (*Baba Batra* 122b, "*Ufarhinan*" konu başlığı) bunu şöyle açıklar: Rabenu A-Kadoş en başta bu *mişnayı* *setam* haliyle yazmıştır. Ama daha sonra fikrinden vazgeçmiş ve bu *alaha* konusunda kesin bir hükme varmamaya karar vermiştir. Buna rağmen artık yazmış olduğu *setam mişnayı* da silmemiştir.

Zihron Yaakov (devam)

1903 yılında Zihron Yaakov'da, eski ve yeni yerleşimin temsilcileri "Erets-Yisrael Meclisi" himayesi altında bir araya gelmişlerdir. Erets-Yisrael Meclisi, ülkenin Yahudi sakinlerini ülke içinde ve dünyada temsil eden bir parlamentoydu. Bu kongrede, Menahem Uşişkin'in girişimiyle, "*A-İstadrut A-Kelalit*" (genel işçi federasyonu) ve "*İstadrut A-Morim*"

(öğretmenler federasyonu) adlı örgütlerin kurulmasına karar verilmiştir. Söz konusu örgütler günümüzde de Yisrael vatandaşlarına hizmet etmektedir.

I. Dünya Savaşı sırasında, bu *moşava*, "Nili" adlı Yahudi örgütünün liderleri olan Sara ve Aaron Aaronson'un faaliyet merkezi olarak kullanılmıştır.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
251'de

Sodani

Yaprak

12

Gemara, Rava ile Rav Papa arasında *alaha* konulu bir tartışmayı aktarmaktadır. Bu tartışma sırasında Rava, Rav Papa'ya “*Sodani*” diye hitap etmiştir.

Acaba bu sözcüğün anlamı nedir ve Rava neden Rav Papa'ya bu sözcükle hitap etmiştir?

Bu konuda birkaç açıklama vardır.

Raşi, “*sodani*” sözcüğünün, “*sod*”, yani “sır” ile bağlantılı olduğunu ve *talmid hahamları* ifade ettiğini söyler. Bir *talmid haham* bu şekilde adlandırılır, çünkü *Teilim*'de “*A-Şem'in sırrı, O'ndan korkanlara [açıklanır]*” (*Teilim* 25:14) şeklinde bir pasuk vardır.

Buna karşılık Raşi, *Masehet Berahot*'ta başka bir açıklama verir: Rav Papa, geçimini sağlamak için içki satışıyla uğraşırdı. Bu içkilerin imalathanesine “*sudna*” adı verilirdi ve buna bağlı olarak içki satan kişilere de “*sodani*” diye hitap edilirdi.

Acaba içki imalathanesi neden “*sudna*” diye adlandırılır?

Bunu *Gemara*, *Masehet Pesahim*'de (103a) açıklamaktadır. “*Sudna*” sözcüğü, “*sod nae*” (güzel sır) ifadesinden gelir. Ve nedir o güzel sır? Hurma şarabı üretimiyle uğraşan kişi zenginleşir ve hem *tsedaka* dağıtabilir, hem de *gemilut hasadim* (iyilik işleri) yapabilir.

MASEHET NİDA
PEREK 2:
KOL AYAD

Özel Sinagog

Yaprak 13 *Gemara, Amora* Şemuel ile öğrencisi Rav Yeuda'nın, “*Şaf Veyatev*” adlı sinagogun damına çıktıklarını anlatmaktadır. Damda durdukları sırada, sinagogun kutsiyeti nedeniyle üzerlerine büyük bir Tanrı korkusu yerleşmişti. *Gemara* bunu “*biatuta diŞhina*”, yani “*Şehina* (Tanrı'nın Kutsal Mevcudiyeti) korkusu” olarak adlandırmaktadır.

“*Şaf Veyatev*” sinagogunun sıradan bir sinagog olmadığını vurgulamak ilginç olacaktır. *Masehet Megila*'da (29a), Babil'de bu sinagogun üzerine *Şehina*'nın yerleştiği ve meleklerin bu sinagogun çevresinde dolaştıkları anlatılmaktadır! Raşi (orada ve başka yerlerdeki açıklamalarında), Yeuda Kralı Yehonya Erets-Yisrael'den Babil'e sürüldüğü zaman, yanında Yeruslayim'in taşlarından ve toprağından getirdiğini ve bu sinagogu bu malzemelerle inşa ettiğini belirtir. Sinagoga da zaten bu nedenle “*şaf*” – Yeruslayim'den “ayrıldı” – “*veyatev*” – ve Babil'de “oturdu; yerleşti” adı verilmiştir.

Aruh kitabında (“*Şuf*” konu başlığı; ayrıca *Teşuvot A-Geonim*, *Şaare Teşuva*, *siman* 71), bu sinagogun Bet-Amikdaş'ın taşlarıyla inşa edildiği dahi yazılıdır! (Bu sinagogla ilgili olarak ayrıca bkz. II. Kitap, sayfa 152).

Rabi Yeoşua ben Levi

Yaprak 14 Bu yapraktaki *Gemara*, Rabi Yeoşua ben Levi'nin söylemiş olduğu bir *alahay*ı aktarmaktadır ve biz de bu yazımızda Rabi Yeoşua ben Levi'nin hayatıyla ilgili bazı bilgiler alacağız.

Rabi Yeoşua ben Levi, ilk *Amoraim* Nesli'nde Erets-Yisrael'de yaşamış *Amoralardan* biridir. Rabi Elazar A-Kapar ve Rabi Yeuda ben Pedaya'nın öğrencisiydi. Rabi Yeoşua ben Levi'nin öğrencileri arasında Rabi Yohanan, Rabi Elazar ve Rabi Hiya bar Aba sayılabilir.

Hahamlarımız, Rabi Yeoşua ben Levi'nin çok yüksek düzeyli bir *hasid* ve tüm nesillerdeki az sayıdaki kalburüstü kişiden biri olduğunu anlatırlar. Rabi Yeoşua ben Levi ölmemiş ve Gan Eden'e canlı girmeye nail olmuştur (*Ketubot* 77b). Sadece bununla kalmamış, hayattayken de Eliyau A-Navi'nin kendisine birçok kez görünmesine, hatta ve hatta *Maşiah*'ın ta kendisiyle konuşmaya nail olmuştur!

Rabi Yeoşua ben Levi aslında bir *Amora* olmasına rağmen, öğretilerinden biri, Mişna'nın Altı Faslı'nı kapatan son *mişnada* yer almaktadır. Bu öğretiye göre: “Kutsal ve Mübarek Tanrı gelecekte her bir *tsadik*e üç yüz on âlemi miras verecektir...”

Zihron Yaakov (devam)

Günümüzde *moşavanın* ana caddesini ziyaret etmek mümkündür. Burası taşla döşenmiştir ve kurucuların evleri, sinagog, memuriyet binası ve tarihi müzeler iyi bir şekilde korunmuştur.

Moşavanın güneyinde “*Ramat*

A-Nadiv” bahçeleri yer alır. Burası, Rotschild ailesi tarafından kurulmuş, bakımlı ve görkemli bir parktır. Baron ile eşi Adelaide'nin mezarlarının etrafını saran park, halkın ziyaretine açıktır.

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

İçeri Sokma!

Yaprak
15

Bu yaprakta ilginç bir *alahayı* öğreniyoruz. Bu *alahayı* anlamak için bir hikâyeden yararlanacağız:

Şimon, yakın ve eski dostu Yeruham'ı evinde ziyarete gelmişti. Yeruham uzun yıllardır bir köyde yaşıyordu ve ara sıra Şimon şehirden onu ziyarete gelirdi. Şimon dostunun evinde oturdu ve Yeruham aniden yerinden kalkarak küçük oğluna doğru seslendi: “Tahılları eve sokma; aksi takdirde *maaser*le yükümlü hale gelecek!”

“Demin ne söylediğini bana açıklayabilir misin?” diye sordu Şimon ve Yeruham açıklamaya başladı:

“Tora kanununa göre tarım mahsulleri, eve ana kapıdan sokulana kadar *teruma* ve *maaser* paylarının (bkz. I. Kitap, sayfa 80) ayrılmasını gerektirmez. Bu yapılan kadar ürünler, *teruma* ve *maaser* payları ayrılmadan yenebilir. Hahamlarımız bunu sınırlandırarak, bunların *ahilat keva* (normal, sabit bir öğün) olarak değil, yalnızca *ahilat aray* (hafif, rastgele bir yemek) şeklinde yenebilmesini öngörmüşlerdir. Ben bu tahılları hayvanlarımı beslemek için kullanıyorum, çünkü hayvanların yeme eylemi *ahilat keva* değil, her zaman *ahilat aray* sınıfındadır. Bu nedenle oğlumu tahılları evin içine sokmaması için uyardım, çünkü eğer öyle yapsaydı tahıllardan *teruma* ve *maaser* paylarını ayırmam gerekecekti.”

İzinsiz Girmemek

Yaprak
16

Gemara “Ben Sira” kitabından, bazı görgü kurallarını aktarmaktadır.

Ben Sira kimdi ve yazdığı kitap nedir? Bazılarına göre Ben Sira, Peygamber Yirmeyau'nun oğluydu ve bilgelik sözleri içeren misallerin yer aldığı bir kitap yazmıştı. *Gemara* bazen bu kitaptan bazı alıntılar yapar. Günümüzde Ben Sira kitabı kaybolmuştur ve elimizde sadece *Gemara*'nın alıntı yaptığı az sayıda parça kalmıştır.

Bu yerlerden birinde, insanın bir başkasının evine haber vermeden girmesinin uygun olmadığı, bunun yerine, geldiğini bildirerek, içeri girmeden önce izin istemesi gerektiği belirtilmektedir.

Rabi Yohanan buna bir ekleme yapmıştır: İnsan sadece bir başkasının evine girdiğinde bu şekilde davranmakla kalmamalıdır. Kendi evine girdiği zaman bile, bunu aniden yapmamalıdır. Tabii ki kendi evine girdiği zaman kimseden izin almasına gerek yoktur, ama ev halkına geldiğini bildirmeden içeri girmesi görgü kurallarına uygun değildir.

Pasuklu Yumurta

Yaprak

17

Bu yaprakta öğrenilen *Gemara*'da, soyulduktan sonra üzerlerinden bir gece geçmiş olan sarımsak, soğan veya yumurtayı yememek gerektiği, zira bunun tehlike arz edeceği belirtilmektedir.

Bu *Gemara*'nın öğrenimi bizi oldukça ilginç bir bilgiye götürmektedir.

Rişonim Dönemi otoritelerinden birinin yazılarında (*Agaot Mordehay*, Rotenburg'lu Maaram'dan aktararak) şöyle bir kısım vardır: “Soyulmuş [ve üzerinden bir gece geçmiş] bir yumurtayı yeme konusunda neden endişe ettiğimize dair sorduğunuz soruyla ilgili olarak – günümüzde bu konudaki tehlike sık görülmediğinden ve aynı şekilde yumurtanın üzerindeki kutsal yazılar da tehlikeden kurtardığı için...”

Uzun yıllar boyunca otoriteler burada ne kastedildiğini anlamayı başaramamışlardır. Acaba hangi yumurtadan bahsedilmekteydi ve yumurtanın üzerindeki kutsal yazılar neydi? Sonunda Rabi Meir Şapira (“*Şulhan Hay*” adlı kitaba yazdığı mutabakatta) buna açıklık getirmiştir. Şavuot bayramında gece boyunca küçük çocuklarla birlikte Tora öğrenme ve onlara, üzerlerine bir pasuktan alınmış sözcüklerin yazıldığı soyulmuş haşlanmış yumurtalar verme âdetleri vardı. Öğretmen *rav*, çocukla birlikte yumurtanın üzerinde yazılı olan pasuğu okurdu ve ardından çocuk yumurtayı yedi.

İşte şimdi soruyu anlamak daha kolaydır: Soyulduktan sonra üzerinden bir gece geçen o yumurtaları nasıl yiyebiliyorlardı? Ve bu soruya şöyle cevap verilmiştir: Yumurtanın üzerine yazılan kutsal pasuk, küçük çocuğu, üzerinden bir gece geçmiş olan soyulmuş yumurtayı yemenin sebep olabileceği tehlikeye karşı korumaktaydı.

Sede Boker

Sede Boker *kibutsu*, Negev'in dağlık bölgesinin kuzey kısmında kuruludur. 1952 yılında, Amerika Birleşik Devletleri'nden Jessee adlı bir gönüllünün girişimiyle kurulmuştur. Jessee, Bağımsızlık Savaşı sonrasında terhis edilmiş bir grup askerin başındaydı.

Negev bölgesinde verimli bir yerleşim yerinin kurulması, ilk başbakan David ben Guryon'un vizyonunun gerçeğe dönüştürülmesi anlamına geliyordu.

Kibuts, Negev'i yeşertme amaçlı bir tarım çiftliği modeli şeklinde faaliyetine başlamıştır.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
257'de

Bebek ve Hamur

Yaprak
18

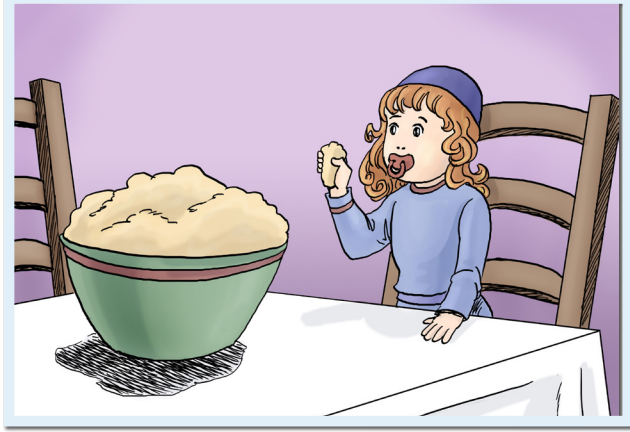
Gemara'daki tartışma sırasında *Masehet Taarot*'tan bir *mişna* aktarılmaktadır. Bu *mişna*da aşağıdaki durum ele alınmaktadır:

Taor (manevi açıdan saf) bir kâse hamurun yanında bir bebek olduğu görülmektedir. Bebeğin elinde bir parça hamur vardır ve onun, kâsedeki hamura dokunduğu ve elinde bulunan hamur parçasını oradan aldığı açıktır. Hahamlar, kâsedeki hamurun *tame* olduğu görüşündedirler! Neden? Çünkü bebekler ikinci bir kez düşünmeksizin gördükleri her şeye dokunurlar ve bu nedenle bebeğin *tame* olan bir şeye dokunduğunu, şimdi de hamura dokunarak onu *tame* hale getirdiğini varsaymak mümkündür.

Buna karşılık Rabi Meir "Hamur *taordur*" der!

Neden? *Gemara* bunu şöyle açıklar: Rabi Meir, bebeklerin çoğunun *tame* şeylere dokundukları gerçeğini kabul ediyor olsa da, bu belirli örnekte hamurun yine de *taor* durumunu koruyacağı görüşündedir, çünkü iki düşünceyi birbirine ekleyerek, hamurun *tame* hale gelmediği tespitinde bulunabiliriz:

a. Her ne kadar bebekler genellikle öyle yapsa da, hâlâ her şeye, dolayısıyla *tame* şeylere de dokunmayan bebekler vardır. **b.** Burada *hazaka* (karine) durumu vardır. Hamurun en son bildiğimiz hali, onun *taor* olduğu şeklindedir. Böylece iki düşüncenin birbirine eklenmesi sonucunda, hamurun hâlâ *taor* olma özelliğini sürdürdüğü varsayımıyla hareket edilebilir.

Kim Kimdir?

Babil'deki Dördüncü Nesil Amoraim

Rav Natan Bokovza, Tunus'tan gelmiş olan anne ve babası Haya ve Dani'nin çocuğu olarak Yisrael'de doğmuştur. Anne-babası, on beş çocuklu büyük bir aile kurmaya nail olmuşlardı. Rav Natan Bukovza henüz çocukken, liderlik niteliği, *hesed* eylemlerinin çokluğu ve organize ettiği *tsedaka* kurumlarıyla öne çıkmıştı. *Yeşivada* öğrenim gördüğü yıllar boyunca, Tora'nın hikmetinin çeşitli alanlarında ve özellikle de Kabala'nın sırlarında derine inmiştir.

Rav Bokovza Netivot şehrinde yaşardı ve gerek kendi girişimiyle faaliyet

gösteren *hesed* kurumlarının başındaki bir *hesed* adamı olarak, gerekse de hem ülke hem de dünya çapında on binlerce kişinin, kapısına gelerek tavsiye ve hayır dualarını arz ettiği bir haham olarak, şöhreti uzaklara kadar ulaşmıştı. Rav Bokovza hayatını Tora öğrenimine ve *hesed* işlerine vakfetmişti. Önayak olduğu "*Kimha DePisha*" (Pesah için un) kampanyası bir simge haline gelmişti ve bu kampanya sayesinde on binlerce kişi, Pesah bayramını refah ve neşe içinde kutlama şansını yakalamıştı.

**Rav Natan
Bokovza**
(5723-5766)
(1963-2006)

“Kol Aomer Davar Bešem Omero”

Yaprak

19

Bu yaprakta *Gemara* iyi bilinen bir *alahayı* aktarmaktadır: “*Kol aomer davar bešem omero, mevi geula laolam* – Her kim bir sözü onu söyleyenin adıyla [aktararak] söylerse, dünyaya kurtuluş getirir.” Başka bir deyişle, bir *alahayı*, bir Tora sözünü veya iyi bir duyumu başkalarına söylediğimiz zaman, bunu kimden duyduğumuzu belirtmemiz gerekir.

Şunu bilmek önemlidir ki, bir *alaha*, ona hükmetmiş olan hahamın ismiyle aktarıldığı zaman, o hahamın ismini söylemeye ve onu başka bir hahamın adıyla değiştirmemeye çok dikkat etmek gerekir. Bunu Rabi Şimon bar Yohay söylemiştir (*Sifre, Devarim* 188). Bu neden bu kadar önemlidir? Netsiv bunu şöyle açıklar: Birçok kez belirli bir konu hakkındaki belirli bir *alaha* kararından, o *alahayı* söyleyen hahamın başka bir konudaki görüşü de çıkarsanabilir. Eğer bir *alaha* yanlışlıkla başka bir hahamın ismiyle aktarıldıysa, tabii ki çeşitli yanlışlıklar meydana gelebilecektir; zira ismi aktarılan haham aslında bu *alahaya* hükmetmiş değildir.

Rabi Yanay Vefatından Önce Ne İstedi?

Yaprak

20

Gemara, Rabi Yanay’ın vefat etmeden önce oğullarına şöyle dediğini aktarmaktadır: “Evlatlarım! Ben vefat ettikten sonra beni ne siyah kefenle ne de beyaz kefenle gömün. Siyah kefenle gömmeyin, çünkü eğer Gan Eden’de, beyazlar giymekte olan *tsadiklerin* arasında oturmaya nail olursam, siyah giysilerimle, damatların arasındaki bir *avel* (yas tutan biri) gibi olurum. *Has vehalila* (Tanrı esirgesin) ya *Geinom*’a gelirim diye, beni beyaz kefenle de gömmeyin. Bu nedenle beni kırmızı giysilerle gömün.”

Rabi Yanay, ilk *Amoraim* Nesli’nde Erets-Yisrael’de yaşamış bir *Amoraydı*. Rabenu A-Kadoş’un öğrencisiydi, hatta onun başkanlığındaki *bet dinde dayan* (yargıç) olarak görev yapmıştı. Tsefat şehrinin yanında bir *yeşiva* kurmuş ve bu *yeşiva* ondan sonra birkaç nesil boyunca varlığını sürdürmüştür.

Şarabın Rengini Nasıl Görebiliriz?

Yaprak

21

Gemara, “*a-yayin aŞaroni*”den (Şaron şarabı) bahsetmektedir.

Şaron, Erets-Yisrael’de Akdeniz kıyı şeridi boyunca uzanan bir bölgedir. Burası iyi ve verimli toprağıyla ünlüdür ve Şaron şarabı da Şaron bölgesinde yetişen üzümlerden üretilmiş şaraptır. Bu şaraba benzeyen bir başka şarap da “*a-yayin aKarmeli*”, yani Karmel Dağı bölgesinde yetişen üzümlerle üretilen Karmel şarabıdır.

Gemara, eğer şarabın tam rengini görmek istiyorsak, onu “*paşut* bir Teverya bardağına” koymamız gerektiğini söylemektedir. “Teverya bardağı”, Teverya şehrinde üretilen camdan yapılmış bir bardaktı. “*Paşut*” terimi de bu bardağın kenarlarının kalın değil, ince olduğunu belirtir. Bu bardağın kenarları çok ince ve saydam olduğundan, içine koyulan şarabın rengi tam olarak görülebilirdi.

MASEHET NİDA
PEREK 3:
AMAPELET HATİHA

Şeretse Dikkat Et!

Yaprak
22

Uzun yıllar önceydi. O dönemlerde *taara*, yani manevi saflığı koruma ve *tame* hale gelmeme konusunda özenli davranıyorlardı. Bir çocuk koşarak eve girdi. Neşe ve coşku içindeydi ve elinde ölü bir *şerets* (bkz. sayfa 247) tutuyordu. Ablası bunu görünce irkildi ve “Dikkat et!” diye seslendi ona. “Bu ölü *şerets* nedeniyle *tame* oldun! O *şerets* ölüsünün evdeki başka hiçbir şeye değmemesi için bir an önce evden çıksan iyi olur.”

O sırada babaları bahçede yabancı otları temizliyordu ve abla ile kardeş arasındaki söz alışverişini duyduğu zaman eve girdi. *Tuma* ve *taara* konusundaki özenli tutumu nedeniyle kızını övdükten sonra oğlunun tuttuğu *şeretse* dikkatle baktı ve “Bu hayvanda bir sorun yok; o bir *tuma* kaynağı değil” dedi.

“Neden baba?” diye sordular çocukların her ikisi de bir ağızdan. Babaları şöyle cevap verdi: “Tamamen kurumuş ve yirmi dört saat boyunca suyun içinde bekletilse bile eti tekrar nemli hale gelmeyecek olan bir *şerets* ölüsü artık bir *tuma* kaynağı olmaktan çıkar ve *tame* yapma etkisini kaybeder!”

Rabi Zera'nın Tutumu

Yaprak
23

Rabi Yirmeya Babil’de doğmuş ve gençliğinde, Rabi Zera, Rabi Abau ve Rabi Hiya bar Aba’dan Tora öğrenmek için Erets-Yisrael’e çıkmıştı. Tora üzerinde gayretle çalışıp öğrenimi için büyük emek verdiği uzun yılların ardından yükselmiş ve Teverya’daki *yeşivan*ın başkanlığına getirilmişti. Bu mümtaz *roş yeşivan*ın şöhreti Babil’de de duyulmuştu. O kadar ki, *Gemara*, Talmud Bavli’nin (Babil Talmudu) herhangi bir yerinde “*Maarava*”da (“batıda”; yani Babil’e göre batıda kalan Erets-Yisrael’de) söylenmiş bir *alaha* aktarıldığı zaman, Rabi Yirmeya’nın söylediği bir *alahanın* kastedildiğini belirtmektedir!

Gemara, Rabi Yirmeya Rabi Zera’nın ağızından Tora öğrendiği zaman, hocasını insanda gülme hissi uyandıran sorular sorarak neşelendirmeye çalıştığı ve bu amaçla tuhaf sorular uydurduğunu anlatmaktadır. Ancak Rabi Zera bu sorular karşısında hiç gülmemiş ve neşe ifadesi göstermemiştir; çünkü kendi kendine, hayatta hiç gülmemek şeklinde katı bir kural koymuştu.

Evlatlarım! Yanıldınız!

Yaprak

24

Rabi Hiya, *Tannaim* ile *Amoraim* arasındaki geçiş neslinde yaşamıştır. Babil’de doğmuş ve orada Tora öğrendikten sonra, Rabi Yeuda A-Nasi’den Tora öğrenmek üzere Erets-Yisrael’e çıkmıştır. Erets-Yisrael’e geldiğinde Teverya’da yaşadı. Oradan, Tora öğrenmek için, Rabi Yeuda A-Nasi’nin yaşadığı Tsipori’ye giderdi. Rabi Yeuda A-Nasi, Rabi Hiya’yı fazlasıyla takdir ederdi ve onun için “*adam gadol ve-kadoş*” (büyük ve kutsal bir adam) nitelemesini kullanırdı. Hatta ona yargılama ve *alaha* talimatları verme yetkisi vermişti.

Rabi Hiya ve öğrencisi Rabi Oşaya, Rabi Yeuda A-Nasi’nin Mişna’ya katmadığı *barayta* öğretilerini topladılar ve bu öğretileri derleyerek “*Tosefta*” adıyla bilinen eseri oluşturdular. Bu isim, *tosefet*, yani “ilave” sözcüğünden gelir, zira bu *baraytalar*, Mişna’ya dâhil edilmiş olan *mişnalar*a ilave niteliğindeydi.

Günlerden bir gün, Rabi Hiya’nın oğulları Yeuda ve Yehezkel, tarlalarının durumunu görmek için köylere çıktılar. Geri döndüklerinde babaları onlara “Yolda olduğunuz sırada sizden *alahasal* bir belirsizlik konusunda karar vermenizi isteyen oldu mu?” diye sordu. “Evet” diye cevap verdiler ve olup biteni ona anlattılar. Kendilerine bir şeyin *tame* olup olmadığını sormuşlar, onlar da onun *tame* olduğuna hükmetmişlerdi. Babaları onlara “Hemen çıkın ve onlara hata yaptığınızı, sordukları şeyin *tame* olmadığını, çünkü söz konusu durumda o şeyi *tame* ilan edecek şekilde katı yönde karar vermeye gerek olmadığını söyleyin” dedi.

Kutsal Tora’nın Önemi

Yaprak

25

Bu yapraktaki *Gemara*, Rabi Yohanan’ın söylediği belirli bir *alaha* konusunu ele almaktadır. Bu *alahayı bet midraştakilere* Rabi Yohanan’ın adıyla aktaran, Rav Bevay ben Abaye olmuştur.

Bu konuda Rabi Zeira “Rav Bevay, duyumuna nail oldu” der. Başka bir deyişle, Rav Bevay, Rabi Yohanan’dan duyduğu bu öğretinin kendi ismiyle aktarılmasına nail olmuştur. Rabi Zeira bunun sebebini şöyle açıklar: “Çünkü Rabi Yohanan bu *alaha* konusunu söylediği zaman, Rav Bevay ve ben, Rabi Yohanan’ın yanında oturmuş kendisinden Tora öğreniyorduk; ama Rav Bevay bu duyumu *bet midraştaki* söyleme konusunda benden önce davrandı ve böylece, şimdiden ebediyete kadar bu *alahanın*, dünyadaki tüm *bet midraşlarda* kendi ismiyle aktarılmasına nail oldu.” Zira bilindiği gibi, bir *alaha* her zaman onu söyleyen kişinin ismiyle aktarılır. Bu örnekte de söz konusu *alaha* her zaman her yerde “Rav Bevay ben Abaye şöyle dedi: Rabi Yohanan şöyle dedi...” girişiyle aktarılacaktır.

Sede Boker (devam)

Amaç tarım sayesinde ayakta kalmak ve bağımsız su kuyuları kazarak, kuzeyden gelen suya bağımlı olmaksızın tarım ürünleriyle geçinmekti.

Genç *kibuts*, güvenlik sorunları ve bedevilerin saldırılarıyla karşı karşıya kalmıştı. Hatta bu saldırılar yüzünden *kibutsun* bazı mensupları hayatlarını kaybetmişti. Buna misilleme olarak

iki *Nahal* (*Noar Halutsi Lohem* – savaştan öncü gençlik) çekirdek grubu, *kibutsun* sakinlerine destek olmak ve onları savunmak için *kibutsa* yerleşti. Askeri hizmetlerinin bitiminde, “*A-Tsofim*” (izci) hareketi çekirdek üyeleri buraya yerleşmek üzere çıktılar ve yeni üretim dallarının geliştirilmesine katkıda bulundular.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
259’da

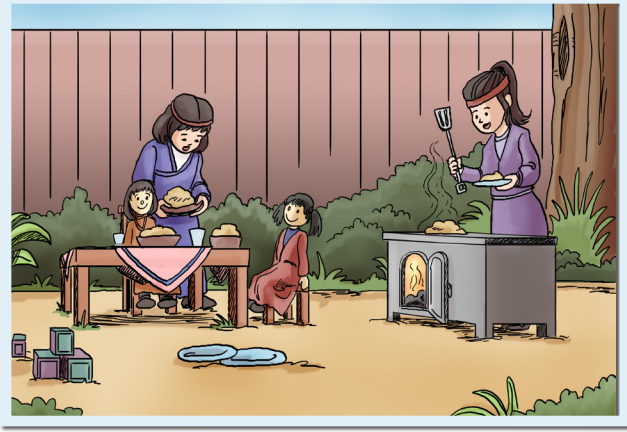
Oyuncak Fırın

Yaprak
26

Bu yaprakta *Gemara* döneminde kullanılan çok ilginç bir oyuncaktan bahsedilmektedir: “*tanure banot*” (kız çocukların fırınları)!

O dönemde küçük kızların oynaması için yapılmış, küçük ebatlara sahip özel fırınlar vardı. Günümüzde gerçekte kullanmanın mümkün olmadığı oyuncaklara alışkınsınız. Örneğin oyuncak arabalarımız var, ama onlara binip seyahat etmek mümkün değil. Ama o zamanlarda küçük kızlara oyuncak olarak hizmet eden küçük fırınlar vardı ve bu fırınlar her yönden normal bir fırın gibi kullanılabilirdi. Kızlar bu fırınlarda küçük kurabiyeler pişirirlerdi!

Bunu nereden mi biliyoruz? Çünkü *Gemara*, küçük kızların fırınlarının, belli bir asgari boyutta olmaları halinde *tuma* kapabildiklerini söylemektedir. Buradan, *tanure banotun*, normal fırınlar gibi olduğunu ve tek farkın, küçük kızların kullanımına uygun olacak şekilde küçük ebata sahip olmaları olduğunu görüyoruz.

Çekinmeden Öğrenmek

Yaprak
27

Bir keresinde Rav Papa *bet midraşa* arkadaşlarıyla oturmuş Rav Amnuna'dan Tora öğreniyordu. Rav Amnuna belirli bir *alahayı* söylediği zaman, öğrenci Rav Papa, hocası Rav Amnuna'nın sözlerine bir ilavede bulundu. Bu ilave diğer öğrencilerin gözünde basit ve açıktı. O kadar ki diğer öğrenciler bunu önemsiz görerek, bu ilaveye gerek duyması karşısında gülüşmeye bile başlamışlardı.

Rav Papa onlara şöyle dedi: Söylediğim şeyi söylediğim için pişman değilim. Çünkü *talmid haham* olmak isteyen kişi bu şekilde hareket etmelidir. Hocasının önünde Tora öğrenen bir öğrenci, öğrenim sırasında aklına gelen şeyleri hocasına söylemelidir, çünkü hocası da onun söylediklerine başka eklemeler yaparak onun bilgisini daha da arttıracaktır. Ve her kim kutsal Tora'yı öğrenmek uğruna utanıp mahcup olmayı göze alırsa, sonunda büyük bir şerefe nail olacaktır. Buna karşılık, sırf utandığı ve çekindiği için oturup sessiz kalan, dolayısıyla bilgisi de yeterli düzeye erişmeyen kişi, sonraları insanlar kendisine Tora ve *alaha* alanında soru sorup onlara doğru dürüst cevap veremeyince daha büyük bir utanca maruz kalacaktır.”

Koen! Kapı Kirişinin Altında Durma!

Yaprak
28

Bu yaprakta *Gemara tumat met* (ölü bir şahıstan kaynaklanan *tuma*) konusunu ele almaktadır. Bu vesileyle biz de, bir bina içinde ölü bir insan olduğu zaman Koenlerin hangi konularda dikkatli olmaları gerektiğini öğreneceğiz.

Bir ölüyle aynı çatı altında bulunan herkes *tame* olur. Aynı şekilde eğer bir odanın içinde bir ölü varsa, o odanın kapısının kirişinin altında duran bir kişi de *tame* olur. Ama eğer kapı, kiriş dışarıda kalacak şekilde kapalıysa, o zaman kapı, *tuma* ile arada bir engel oluşturur ve onun dışarı yayılmasına olanak vermez. Bu nedenle kapı bu şekilde kapalıyken kirişin altında duran bir kişi *tame* olmayacaktır.

Tora kanunu bu şekildedir. Ama Hahamlarımız, ölüyü dışarı çıkarmakta kullanılacak olan kapının kirişinin altında duran bir kişinin de, kirişin altında durduğu sırada kapı kirişi dışarıda bırakacak şekilde kapalı olsa bile *tame* olmasına hükmetmişlerdir.

Rav Zevid

Yaprak

29

Bu yapraktaki *Gemara*, Rav Zevid'in sorduğu bir soruya yer vermektedir. Biz de bu vesileyle "Rav Zevid" adında dört farklı haham olduğunu öğreneceğiz.

- Birinci Rav Zevid, Rav Nahman bar Yaakov'un öğrencisiydi. Babil'deki üçüncü *Amoraim* Nesli'ne mensuptu.
- İkinci Rav Zevid, Rava'nın öğrencisiydi. Babil'deki dördüncü ve beşinci *Amoraim* Nesli'ne mensuptu. Rav Şerira Gaon'un ünlü mektubunda, ikinci Rav Zevid'in, birkaç yıl boyunca Pumbedita *yeşivasının* başkanlığını yürüttüğü yazılıdır.
- Neardea'lı Rav Zevid, ikinci Rav Zevid'le aynı nesilde yaşamıştır. Babil'deki dördüncü *Amoraim* Nesli'ne mensup Babilli bir *Amoraydı* ve Neardea *yeşivasının* hahamlarındandı. Rav Dimi'nin arkadaşı ve Amemar ile Pum Naara'lı Rav Kaana'nın hocasıydı.
- İsmi Rav Zevid olan dördüncü haham da Rav Zevid bar Oşaya'dır.

Şelom Zahar

Yaprak

30

Bu yaprakta belirtildiğine göre bir bebek ana karnındayken tüm Tora'yı öğrenir, ama doğduğu zaman bir melek gelip onun ağzına bir tokat atarak, öğrenmiş olduğu tüm Tora'yı unutmamasına sebep olur.

Gemara'daki bu öğreti, erkek bir bebeğin doğumunu takip eden ilk Şabat gecesi uygulanan "Şelom Zahar" adlı geleneğin kaynağıdır. Aşkenaz cemaatlerinde yaygın olan bu gelenekte dost ve akrabalar Şabat gecesi yemekten sonra bebeğin evine gelerek burada hafif bir kutlama yemeğine katılırlar ve bebek için iyi dileklerde bulunurlar. *Şelom Zahar* geleneğinin iyi bilinen açıklamalarından biri, insanların, yeni doğan bebeği, dünyaya geldiği anda unuttuğu Tora nedeniyle teselli etmeye geldikleri şeklindedir. Ne de olsa bebek ana karnında öğrenmiş olduğu tüm Tora'yı unutmuştur ve bundan daha büyük bir üzüntü olamaz.

Günümüzde *Şelom Zahar*'ın sadece Şabat gecesi gerçekleştirilmesi gelenektir. Ama biliyor muydunuz? Geçmişte bu uygulama biraz farklıydı. Şabat gecesi bebeğin evine gelirler, burada meyve ve baklagil yemeği yiyerek *Şema* okurlardı ve buna "Ben Zahar" adı verilirdi. Ertesi gün, Şabat sabahında ise *tefiladan* sonra bebeğin evinde bir "Kiduş" yapılır ve buna "Şelom Zahar" adı verilirdi.

Sede Boker (devam)

1953 yılında Ben Guryon, başbakanlıktan istifa ettikten sonra, hayalini gerçekleştirerek Sede Boker *kibutsuna* yerleşti. Ben Guryon'un oturduğu kulübe bugüne kadar onun kullandığı şekliyle korunmuştur ve isminin ebedileştirilmesine hizmet etmektedir. Burada ilk günlerinden itibaren *kibutsun* durumunu gösteren

fotoğraflar sergilenmektedir. Ayrıca Ben Guryon'un binlerce kitaptan oluşan kütüphanesi de burada bulunmaktadır.

Negev'de bir öğrenim ve araştırma merkezi kurma vizyonunun başlıca bir parçası olarak, 1962 yılında *kibutsa* bitişik bir konumda Ben Guryon Koleji kurulmuştur.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
261'de

A-Şem'in Şefkati

Yaprak
31

Rav Yosef şöyle demiştir: “Sana teşekkür edeceğim, bana eziyet ettiğin için” (Yeşayau 12:1) pasuğu ile kastedilen nedir? İnsan nasıl kendisine ceza verildiği için teşekkür edebilir?

Bu pasuk, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın insana getirdiği sıkıntıların, o insanın iyiliği için olduğu durumları kastetmektedir. Zira bazı sıkıntılar, insanın daha büyük sıkıntılardan kurtulmasını sağlar. Rav Yosef buna bir örnek verir:

İki adam, aralarında bir karar verirler. Ticaret amacıyla, örneğin oradan yeni ticari mallar satın almak veya ellerindeki ticari malları orada satmak için, uzak bir ülkeye gitmek üzere bir gemiye bineceklerdir. Gemiye binmeden önce aralarından birinin ayağına bir diken batar. Bu diken öyle bir yaraya sebep olur ki, yaralanan adam denize açılmaz ve arkadaşı tek başına gemiye biner.

Ayağına diken batan adam çok üzülmüştür. Ne de olsa güzel bir kazanç elde etme fırsatını kaçırmıştır. Ama kısa bir süre sonra son derece üzücü bir haber alır. Gemi batmıştır!

O anda, arkadaşının ölümü nedeniyle çok üzülür, ama bir yandan da kendisini gemiye binmekten alıkoyan o dikenin gönderdiği için Tanrı'ya şükranlarını sunar.

MASEHET NİDA
PEREK 4:
BENOT KUTİM

Yara ve Yağ

Yaprak Yahudilerin manevi saflık kurallarını korumayı hâlâ başardıkları bir dönemdeydi. Reuven ölü bir *şeretse* dokunmuş ve bu nedenle *tame* olmuştu. Reuven bir Koen'di ve ailece, tarla sahiplerinin ürünlerinden ayırdıkları *teruma* payını alırlardı. Ama şimdi babası ona, *tame* olduğu sürece hiçbir şekilde *teruma* yiyemeyeceğini hatırlattı.

O gün Reuven okuldayken yere düştü ve ayağını yaraladı. Çok ağrısı vardı, bu nedenle babası onu, muayene olması için yerel doktora götürdü. Doktor Reuven'i muayene etti ve *A-Şem*'in yardımıyla, iyileşmeyecek bir sakatlık olmadığını bildirdi. “Ama eğer ağrıları dindirmek istiyorsanız, yarayı biraz yağla ovabilirsiniz” dedi.

Doktorun yanından çıktıktan sonra Reuven babasına “Tam da bugün *teruma* payı olarak ayırdıkları bir miktar yağ getirmişlerdi. Şimdi bu yağı, yarayı ovmak için kullanabileceğiz” dedi. Babası ona “Reuven! Bunu yapmadan önce *tumadan* arınman gerekiyor” dedi. “Her ne kadar bu yağı yiyor değilsen de, *Gemara*'da aktarılan bir öğretiye göre, bedene bir sıvı sürmek, o sıvıyı içmeye eşdeğer sayılır. Bu nedenle, *tame* olmuş bir Koen'in, arınmadan önce bedenine *teruma* yağı sürmesi yasaktır.”

Talmid Hahamların Buluşması

Yaprak *Gemara*, Rav Papa'nın yolunun Tavaah adı verilen bir yerden geçtiğini anlatmaktadır. Rav Papa buranın sakinlerine “Aranızda genç bir *talmid haham* var mı?” diye sorar. “Eğer varsa, gidip onunla Tora sözleri konuşmak isterim.” Yaşlı bir kadın Rav Papa'ya “Burada Rav Şemuel adında bir *talmid haham* var. Kendisi *mişna* ve *baraytaları* öğreniyor” diye cevap verdi ve ekledi: “İnşallah sen de onun gibi olursun!” Rav Papa kendi kendine “Eğer onun gibi olmamı diliyorlarsa, bahsi geçen Rav Şemuel, Tanrı korkusuna sahip, insanların sevdiği biri olsa gerek” diye düşündü.

Rav Papa, Rav Şemuel'e gitti ve Rav Şemuel onun onuruna bir boğa kestikten sonra ona iki *mişna* arasındaki bir çelişkiyi sordu. Böylece ikisi Tora sözleri konuşmaya oturdular.

Sede Boker (devam)

Bu kolej, Negev bölgesinin araştırılması amacıyla bir devlet kurumu olarak kurulmuş ve daha sonra, çöl enerjisi alanında birçok araştırma enstitüsüne hizmet eden akademik bir yerleşke halini almıştır. Bu yerleşkenin sahası içinde “Sede Boker” sahra

okulu ve çevre eğitimine odaklı liseler de yer almaktadır. Buradan, Negev bölgesindeki doğa koruma alanlarına geziler düzenlenmektedir. David ve Pola Ben Guryon'un mezarları da kolejin bulunduğu bölge içindedir.

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Koen Gadol'un Yüzü Neden Soldu?

Yaprak

34

Kutsal Tora'mız, Yisrael halkına verilmiştir ve Moşe Rabenu bunun yanında, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın Bene-Yisrael'e aktarmasını emrettiği sözlü *alaha* ve kanunları da öğretmiştir.

II. Bet-Amikdaş'ın ayakta olduğu dönemde, Yisrael halkı içinde "Tsedokim" adı verilen bazı aileler vardı. Tsedokim, Tora'nın geleneksel yolunda gitmeyen bir gruptu. "Biz yalnızca Tora'nın pasuklarında yazılı olan şeyleri yerine getirmeye hazırız. Ama Moşe Rabenu'nun Bene-Yisrael'e sözlü olarak ilettiği kuralları yerine getirmeyeceğiz" diyorlardı. Tsedokim bazı zamanlarda Tora'nın pasuklarının anlamını da çarpıtıyorlar ve *alahayı* bozuyorlardı.

Bu yaprakta anlatıldığına göre, bir keresinde Koen Gadol pazaryerinde yürümekteyken bir Tsedoki onunla sohbete başladı. Konuşma sırasında Tsedoki'nin ağzından bir damla tükürük fırlayarak Koen Gadol'un giysisinin üzerine düştü. *Gemara*'nın anlattığına göre, Koen Gadol'un yüzü bembeyaz olmuştur! Çünkü Tsedokiler sözlü *alaha* ve kanunlara itaat etmedikleri için, olasılıkla bu adam, bu *alahalar* doğrultusunda tükürüğünün *tame* olmasına sebep olan bir duruma girmişti ki eğer gerçekten böyle bir durum varsa, Koen Gadol'un giysilerinin de Tsedoki'nin tükürüğü yüzünden *tame* hale gelmiş olma olasılığı vardı!

Rav Yeuda bar Yehezkel

Yaprak

35

Bu yaprakta *Gemara*, Diskarta'lı Rabi Yeuda ile Rava arasındaki bir söz alışverişini hatırlatmaktadır.

Diskarta'lı Rabi Yeuda, ikinci *Amoraim* Nesli'nde Babil'de yaşamış olan *Amoralardan* Rav Yeuda bar Yehezkel'dir. Kendisi, yaklaşık 800 yıl boyunca ayakta kalmış olan ünlü Pumbedita *yeşivasının* kurucusudur.

Rav Yeuda'nın babası Rav Yehezkel, ilk *Amoraim* Nesli'nin en büyük hahamlarındandı ve iki oğlu Rami ve Yeuda'yı, neslin iki büyüğü Rav ve Şemuel'in yanında Tora öğrenmeye göndermişti. Böylece, Rav, Sura'daki *yeşivasını* kurduğu zaman, Rav Yeuda onun ilk öğrencilerinden biri oldu. Talmud Bavli'nin her yanında, Rav Yeuda'nın, hocası Rav'ın adıyla aktardığı yüzlerce öğreti vardır. Rav'ın vefatından sonra Rav Yeuda, Şemuel'in yanında öğrenim görmek üzere Neardea'ya geçti. Rav Yeuda, Şemuel'in adıyla da yüzlerce *alaha* aktarmıştır. Şemuel'in vefatının ardından, Rav Yeuda Pumbedita'da kendi *yeşivasını* kurmuştur.

Rav Yeuda duasının gücüyle ünlüdür. Dua etmeden önce, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın huzurunda söylemeyi tasarladığı sözleri güzelce düzenler, ayrıca güzel ve saygın giysiler giyerdi. Büyük bir konsantrasyonla dua ederdi; o kadar ki, örneğin, yağmur için ettiği dua derhal kabul görürdü.

Masehet Taanit'te *Gemara*, bir keresinde Rav Yeuda'nın kuraklık nedeniyle oruç ilan ettiğini, ama henüz yas ifadesi olarak ayakkabılarından birini çıkarır çıkarmaz derhal yağmur yağmaya başladığını anlatmaktadır.

Çiçek Açan Adaslar

Yaprak
36

Bu yaprakta öğrenilen *Gemara*'da, aralarında *alaha* konulu bir görüş ayrılığı olan iki *Amoradan* bahsedilmektedir. Bu iki *Amora*, Rav Asi ve Şela bar Avina'ydı. Rav Asi vefat ettiği gün, Şela bar Avina gidip kendi karısına "Lütfen bana yolluk hazırlayıver" dedi. Şela bar Avina bu sözleriyle eşinden kendisine, yolculuk için erzak değil, kefen hazırlamasını istemekteydi, çünkü insanın mezara beraberinde götürdüğü tek şey kefendir. Şela bar Avina'nın bu istekte bulunmasının sebebi, aynı gün öleceğini anlamış olmasıydı. Eşi onun isteğini yerine getirerek kefen hazırladı ve gerçekten de Şela bar Avina o gün vefat etti!

İki *tsadikin* cenazesi aynı zamanda kaldırıldı. O günlerde, vefat eden kişilerin mezara götürülmek üzere yerleştirildikleri sedyelerin üzerine bir *adas* (mersin ağacı) dalı koymak âdettendi. İki büyük *tsadik* için düzenlenen cenaze töreni sırasında akıl almaz bir mucize meydana geldi. İki sedyenin üzerindeki *adas* dalları çiçek açtı ve kendiliklerinden bir sedyeden diğerine uzandı.

Hahamlar şöyle dediler: Bu harikulade mucizeden, bu dünyada görüş ayrılığı içinde olan bu hahamların, vefatlarının ardından anlaştıklarını anlıyoruz!

Rabi Hanina DeTsiporin

Yaprak
37

Gemara, Rabi Hanina'nın söylediği bazı sözleri aktarmaktadır. İki tane Rabi Hanina olmuştur. Biri Rabi Hanina bar Hama, diğeri de Rabi Hanina DeTsiporin'dir. Bu yazımızda bahsi geçen hahamların ikincisinden bahsedeceğiz.

Talmud Yerusalmi'de (*Pesahim* 6:1) Rabi Hanina'dan büyük bir övgüyle bahsedilir. *Gemara*, üç kişinin, taçlarını bu dünyada bırakıp Gelecek Dünya'yı miras aldıklarını söyler. Başka bir deyişle bu üç kişi, halkın genelinin çıkarı başka birinin lider olmasını gerektirdiği için liderlik mevkilerinden kendi istekleriyle feragat etmişler ve bunu yaptıkları için Gelecek Dünya'daki yaşamı miras almışlardır. *Gemara* bir ekleme yaparak, Kesarya'daki hahamların söylediklerine göre Rabi Hanina DeTsiporin'in de bu şekilde yaptığını belirtmektedir. Olay nasıl gelişmişti?

Rabi Hanina'nın babası Rabi Yona, Teverya'da çok kişiye Tora öğreten biriydi. Buna karşılık Rabi Hanina, Tsipori'deki Yahudilere liderlik etmekteydi. *Şemad* zamanıydı (yani düşmanların Yahudiliği hedefleyen zalimce kanunlar koydukları bir dönemdi) ve düşmanların eli, Tora öğrenimini gittikçe daha da kısıtlıyordu. Bu nedenle Rabi Yona'nın diğer bir oğlu olan Rabi Mena, bulunduğu yerden ayrılıp Tsipori'ye geçmek zorunda kaldı. İşte, o Tsipori'ye geldiği zaman, Rabi Hanina kendi isteğiyle, oradaki cemaate liderlik yapmayı bırakıp liderliği kardeşi Rabi Mena'ya devretmiş, hatta onun huzurunda bir öğrenci gibi oturup Tora bile öğrenmiştir!

En Gedi

Yeuda Çölü'nde, Yam A-Melah'ın (Tuz Gölü, Lût Gölü) kıyısında yer alan En Gedi'de, antik bir yerleşim bölgesi ve bir sinagogun kalıntıları bulunmaktadır. Burası bir doğa koruma alanı olarak belirlenmiş ve orada bir *kibuts* kurulmuştur.

En Gedi, Tanah'ta ilk olarak Şemuel

kitabında geçmektedir. David, Kral Şaul'dan kaçarken buraya sığınmıştı. Ayrıca Yirmeyau, Yehezkel ve Şir Aşirim kitaplarında da En Gedi'den bahis vardır.

"En Gedi Ulusal Parkı", yetmişli yıllarda bir Yahudi yerleşimini açığa çıkaran arkeolojik kazıların gerçekleştirildiği yerdir.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
265'te

İlk Hasidler

Yaprak 38 *Gemara* eski dönemlerde yaşamış olan ve “*Hasidim Rişonim*” (ilk *hasidler* / Tanrı’ya içten bağlı olup *mitsvaları* yüksek bir düzeyde yerine getiren kişiler) olarak adlandırılan büyük *tsadiklerin* tutumlarını anlatmaktadır.

H a h a m l a r ı m ı z ı n sözlerinde, ilk *hasidlerin* çeşitli uygulamalarına yer verilmiştir ve biz de bu yazımızda bunlardan birkaçını öğreneceğiz:

İlk *hasidler*, dua etmeye başlamadan önce tam bir saat boyunca durup buna zihinsel açıdan hazırlık yaparlardı. Bu saat zarfında düşüncelerini diğer tüm meşgalelerden arındırırlar ve Kutsal ve Mübarek Tanrı’nın büyüklüğüne ve yüceliğine odaklanırlardı (Rabenu Yona’nın *Berahot* 21a açıklamaları, *Kede* konu başlığı).

İlk *hasidler*, kendilerine ait herhangi bir cam kırıldığı zaman, diğer insanların bundan zarar görmemesi konusunda çok dikkatli olurlardı. Bu nedenle, kendi tarlalarına çıkarlar, orada üç *tefah* (yaklaşık otuz cm.) derinliğinde bir çukur kazarlar ve cam kırıklarını bu çukurun içine gömerlerdi. Üç *tefah* derinliğe neden ihtiyaç vardı? Çünkü o zamanlarda kullanılan sabanlar bu derinliğe kadar erişemezdi. Bu şekilde tarla sürüldüğü zaman, oraya gömmüş oldukları cam kırıkları da tekrar yüzeye çıkıp zarara yol açamazdı (*Tosefta, Baba Kama, perek 2*).

Mişnaların Şarkısı

Yaprak 39 *Gemara* öğrenmiş olan herkes, *Gemara*’nın birçok yerde bazı soruları “*hisure mehasera veahi katane*” (serbest çeviriyle: *mişna* bazı bilgileri eksik bıraktı ve şu şekilde öğrenmek gerekiyor) ifadesiyle açıkladığını görmüştür. Başka bir deyişle *Gemara* bu terimi kullandığı zaman, Rabi’nin (Rabi Yeuda A-Nasi) bazı *mişnaları* kaydettiği sırada, bunların bazı kısımlarını yazmadan bıraktığını ve konuyu anlamak için *mişnadaki* eksik bir cümlemin tamamlanması gerektiğini söylemektedir.

Acaba bu gibi durumlarda Rabi, kanunu neden açık ve belirgin bir şekilde yazmamıştır?

Mişna’yı açıklayan önemli eserlerden biri olan “*Tiferet Yisrael*” (*Arahin* 84) bunu şöyle açıklar: O dönemlerde *mişnaları* şarkı şeklinde tekrar etme âdetleri vardı. Bunun sebebi *mişnaların* Sözlü Tora sınıfında olup, yazıya geçirilmemesi ve ezberden öğrenilmesi gereği idi. Ve şarkıyla söyledikleri zaman *mişnaları* akıllarında tutmaları daha kolay oluyordu.

Tiferet Yisrael’in yazarının açıklamasına göre, bazı *mişnaların* özel bir melodisi vardı ve eğer Rabi, *mişnaya* bazı sözcükler ekleydi, *mişnanın* metni melodiye uymayacak, sonra da onu tekrarlamak zorlaşacaktı. Bu nedenle Rabi bu *mişnaları*, bazı sözcükleri eksik olmasına rağmen, oldukları şekliyle bırakmayı tercih etmiş ve öğreten öğretmenlerin bu bilgiyi öğrencilerine sözlü olarak aktaracağına güvenmiştir.

Tabii ki başka sebeplerle kısaltılmış olan *mişnalar* da vardır, ama kısaltma sebeplerinden biri budur.

MASEHET NİDA
PEREK 5:
YOTSE DOFEN

Tora'dan Öğretiler Türetmek

Yaprak

40

Bu yazımızda, kutsal Tora'mızın sözlerinden nasıl öğreti türetilebileceğine dair ilginç bir örnek göreceğiz.

Pasukta (Vayikra 6:2) şöyle yazılıdır: “*Aaron’a ve oğullarına şöyle emret: Ola-korbanının kanunu şudur (İbranice: **zot**): O (İbranice: **i**), bütün gece boyunca sabaha kadar Mizbeah’ın üstündeki büyük ateşte [duran] Ola-korbanıdır (İbranice: **A-Ola**). Mizbeah’ın ateşi, onun üzerinde [sürekli olarak] yanmalıdır.*” Bu pasuk, her ne kadar gece vakti *korban* kesmek yasaksa da, *korbanların Mizbeah* üzerinde yakılması gereken parçalarının, gece vakti de yakılabileceğini öğretmektedir.

Bunun dışında, yukarıdaki pasuk, ima yoluyla, üç durumda *korban* işleminin geçersiz olduğuna işaret etmektedir. Bu durumlarda, geçersiz bir şekilde gerçekleştirilmiş olan *korban*, *Mizbeah* üzerine çıkarılmışsa bile, orada bırakılması yasaktır ve indirilmesi gerekir. Pasuk bunu üç sözcükle ima etmektedir:

Zot (“*şu*”) – Bu sözcük, “*şu – ve başkası değil*” anlamındadır.

İ (“*o*”) – Bu sözcük de “*o – ve başkası değil*” anlamındadır.

A-Ola (“*Ola-korbanı*”) – Yani “*özellikle Ola-korbanı – ama başka bir korban değil*”.

Tora’da bu tipteki “bazı durumları kural dışı bırakan” sözcüklere “*miut*” (“*azaltma*”, yani bazı durumları dışarıda bırakmak suretiyle kuralın kapsamını daraltma) adı verilir. Pasukta yer alan üç *miuttan*, *Mizbeah*’ın üzerine özellikle belli başlı bazı gereklilikleri karşılamış olan bir *korban* çıkarılmışsa orada kalacağını, ama belirli üç durumda bu gereklilikler karşılanmadığı için, söz konusu *korbanların*, *Mizbeah*’ın üzerine çıkarılmış olsalar bile oradan indirilmeleri gerektiğini öğreniyoruz. Bu üç durum şunlardır:

a. Gece vakti kesilmiş bir *korban*. **b.** Kanı yere dökülmüş ve *Mizbeah*’a atılmamış olan bir *korban*. **c.** Kanı *Azara*’dan (Bet-Amikdaş’ın avlusu) dışarı çıkarılmış olan bir *korban*.

Bu üç durumda *korban* geçersizdir ve *Mizbeah*’ın üzerine çıkarıldıysa bile indirilmelidir.

En Gedi (devam)

Bu kalıntılar, En Gedi’nin, henüz milattan önce yedinci asırdan itibaren aralıksız 1300 yıl boyunca var olan bir kent olduğuna işaret etmektedir. Bar Kohba isyanı dönemi de buna dâhildir. Keşfin merkezi noktası, dördüncü yüzyıla ait olan sinagog kalıntılarıdır. Burada, Erets-Yisrael’de açığa çıkarılmış olan

en eski yer mozaïği yer almaktadır. Bu mozaïğin üzerinde yer alan İbranice ve Aramca yazıtlar, başka şeylerin yanında bazı Yahudi simgelerini, bu yerde âdet edinilmiş olan davranış kurallarını ve nesiller zincirinin bir belgesini sergilemektedir.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
267’de

Çiftlikte *Korban* Seçimi

Yaprak

41

Yehezkel, *korbanlık* bir hayvan satın almak üzere bir tarım çiftliğine giden babasına eşlik ediyordu.

Çiftliğe girdikleri sırada büyük ve besili bir boğa Yehezkel'in gözüne çarptı. Yehezkel "Baba!" dedi. "*Korban* için şu boğayı satın almaya ne dersin?"

Babası boğanın gerçekten de *korban* olmaya uygun olduğunu gördü ve çiftlik sahibine giderek "Şu boğayı bana *korban* için satmak ister misin?" diye sordu.

"Mümkün değil!" dedi çiftlik sahibi. "Neden?"

"Çünkü Tora'da 'Bene-Yisrael'e konuş ve onlara [şunları] söyle: Sizden bir adam A-Şem Adına *korban* getireceği zaman *korbanınızı* çiftlik hayvanlarından – sığırdan veya davardan getirebilirsiniz' (Vayikra 1:2) diye yazıyor. Hahamlarımız pasukta 'sığır getirebilirsiniz' değil, 'sığırdan... getirebilirsiniz' dendiğine işaret ederler. Bu ifade 'bazılarını getirebilirsiniz, bazılarını getiremezsiniz' anlamını ima ediyor. Peki, hangi hayvanları getiremeyiz? Kendisine bir ilahmış gibi tapılmış bir hayvan *korban* olmaya uygun değildir. Ve gösterdiğiniz boğaya yabancılar sanki bir ilahmış gibi tapmışlardı. Bu yüzden onu *korban* olarak kullanamazsınız."

Başka bir deyişle pasukta "sığırdan" denmesi de, önceki yazımızda gördüğümüz gibi bir 'miut'tur.

Yehezkel çiftlikteki diğer hayvanlara bakmaya devam etti. Orada şişman ve besili bir keçi gördü. "Acaba şu keçi *korban* olmaya uygun mu?" diye sorunca çiftlik sahibi "Sevgili evlat, o keçi de *korban* olmaya uygun değil" diye cevap verdi ve açıkladı: "Çünkü daha önce söylediğim pasukta ayrıca 'davardan getirebilirsiniz' diyor. Bu da bir 'miut' ve *korban* olmaya uygun olmayan başka bir hayvan sınıfının daha olduğunu öğretiyor. Hahamlarımızın öğrettiğine göre eğer bir hayvan putperest amaçlarla ayrılmışsa, henüz ona tapılmamışsa bile, yine de *korban* olmaya uygun değildir. İşte bu keçi de yabancılar tarafından putperestliğe ayrılmıştı. Bu yüzden onu *korban* olarak kullanamazsınız."

Şabat Günü *Berit Mila* Yapılır mı?

Yaprak

42

Gemara bir olayı aktarmaktadır. Bir keresinde bir adam *Amora* Rava'nın huzuruna gelip ona "Acaba Şabat günü *Berit Mila* yapılabilir mi?" diye sordu.

Rava, Şabat günü doğmuş bir bebeğin söz konusu olduğunu varsayarak, doğumun sekizinci günü de Şabat'a rastladığı için, adama "Tabii ki Şabat günü *Berit Mila* yapılır" dedi.

Soru sahibi oradan ayrıldıktan sonra Rava kendi kendine düşünmeye başladı: "Acaba bu adamın, bir bebeğin doğumunun sekizinci günü Şabat'a rastlarsa *Berit Mila*'nın tabii ki o gün yapılacağını bilmiyor olması mümkün mü? Mutlaka adamın merak ettiği özel bir durum söz konusu olsa gerek."

Bu düşünceyle Rava hemen adamın arkasından çıktı ve ona "Söyler misin?" dedi. "Bu soruyu sormana neden olan olay tam olarak nedir?"

Adam anlatmaya başladı. Gerçekten de özel bir durum söz konusuydu. Adam bebeğin tam olarak ne zaman doğduğu konusunda ikileme düşmüştü. Bebek Cuma gününden Şabat'a geçildiği saatlerde doğmuştu. "Bebeğin sesini henüz Cuma'yken duydum, ama doğduğunda artık Şabat'tı" dedi adam.

Rava bunu duyunca, bu bebek için Şabat günü *Berit Mila* yapmanın yasak olduğuna hükmetti. Çünkü böyle bir durumda bebek Cuma günü doğmuş sayılır ve böylece sekizinci gün de Cuma'dır. Şabat ise dokuzuncu gün olacaktır. Oysa *Berit Mila*, sadece doğumunun sekizinci günü Şabat olan bir bebek söz konusu olduğunda Şabat günü yapılır.

Ender Tuma

Yaprak

43

Bu yaprakta *Gemara* belirli bir *tuma* türü için “Tora’nın tümünde bu tipte bir *tuma* bulamadık” demektedir. Başka bir deyişle bu *tuma* türü çok enderdir ve sadece belli bir *tame* kişide mevcuttur. Neden bahsedilmektedir?

Genellikle *tame* olan herkes, kendisine temas eden veya kendisini [doğrudan temas etmeden bile olsa] taşıyan başkalarını da *tame* yapar. Ama eğer *tame* kişi, elinde bir sopa tutuyorsa ve bununla *taor* (manevi açıdan saf) birini itiyorsa, *taor* olan kişi *tame* hale gelmez, çünkü onun açısından bakıldığında *tuma* ile hiçbir bağlantısı olmamıştır.

Ne var ki, *zav* adı verilen bir *tuma* türüyle *tame* olan bir kişi, elindeki sopayla *taor* birini iterse, o *taor* kişi *tame* olur.

Bu *tuma* türüne “*tumat eset*” (kımlıdatmadan kaynaklanan *tuma*) adı verilir.

Bir Günlük Bebek

Yaprak

44

Bir günlük bir bebek neleri yapmayı bilir? Hiçbir şey!

Bu yapraktaki *mişna*, bazen yalnız bir günlük minicik bir bebeğin bile birçok şeyi etkileyebileceğini öğretmektedir. Gelin birkaç örnek görelim:

Bir günlük bir bebekte *tsaraat* lekeleri belirirse, o da normal bir *metsora* gibi başkalarını *tame* yapar. Bir günlük bir bebek bir ölüye temas ederse o da normal herhangi biri gibi *tame* olur ve ona dokunan herkes de *tame* olur. Bir günlük bir bebeğin evli ağabeyi o gün arkasında bir çocuk bırakmadan ölürse ve başka bir kardeşi yoksa, onun dul eşi başkasıyla evlenemez, *yibum* veya *halitsa* (bkz. III. Kitap, sayfa 23) için bebeğin büyümesini beklemek durumundadır. Bir Koen, Koen olmayan bir kadınla evlenmişse, kadın, kocası hayatta olduğu sürece Koenlere verilen *teruma* paylarını yeme hakkına sahiptir. Eğer kocası ölürse, bu hakkını kaybeder, ama eğer ortak çocukları varsa hakkı devam eder. Bir Koen’in sadece bir günlük bir bebeği varsa ve bu Koen o gün ölürse, bu bebek sayesinde annesinin *teruma* yeme hakkı devam edecektir.

Mitsva Yükümlülüğü Hangi Yaşta Başlar?

Yaprak

45

Bildiğimiz gibi, genç bir erkek on üç yaşını, genç bir kız da on iki yaşını doldurduğu günün başından itibaren *mitsvalardan* sorumlu hale gelir.

Sıradaki yazımızda bu konuda ilginç bir görüş olduğunu keşfedeceğiz.

Bazı görüşlere göre, *mitsva* yükümlülüğü, genç bir erkek veya kızın doğduğu saat geldiği anda başlar. Örneğin 10 Nisan günü sabah saat 10’da doğmuş olan genç bir erkek, on üç yıl sonra da 10 Nisan gününün başından değil, o gün saat 10’dan itibaren *mitsvalarla* yükümlü hale gelir.

Ancak *alaha* otoritelerinin çoğu, genç kız veya erkeğin, doğduğu günün “başından itibaren” *mitsvalardan* yükümlü, yani “*bat mitsva*” veya “*bar mitsva*” olduğuna hükmetmişlerdir. Uygulamada da *alaha* bu şekildedir.

En Gedi (devam)

Tüm bu bulgular, söz konusu yıllar içinde cemaatin yaşantısının nasıl olduğuna tanıklık etmenin yanında, o zamanlarda En Gedi ekonomisinin kaynağı olan *afarsemon* yağının üretiminden de bahsetmektedir. (Günümüzde *afarsemon* sözcüğü Türkiye’de “Trabzon hurması” olarak adlandırılan meyve için kullanılmaktadır. Ancak o dönemde yağ üretiminde kullanılan bitkinin bu olup olmadığı bilinmemektedir.)

En Gedi’ye yakın bir yerde, Yisrael’in en büyük çöl vahası olarak kabul edilen doğa koruma alanı yer alır. Burada yılın bütünü boyunca akan iki ırmak vardır: Kuzey tarafta David Irmağı ve güney tarafta Arugot Irmağı. Bunların yanında burada dört su pınarı ve doğal havuzlar da vardır. Ayrıca büyük David Şelalesi de buradadır.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
269’da

Zamanımızda *Terumot U-Maaserot* Yükümlülüğü

Yaprak

46

Kutsal Tora'mız bize, *dagan*, *tiroş* ve *yitsar*'dan *terumot u-maaserot* ayırmamızı emretmektedir. *Dagan* = tahıl; *tiroş* = şarap; *yitsar* = zeytinyağı. Bu ürünlerden *teruma* adı verilen bir pay (yaklaşık %2) ayrılarak Koenlere verilir. Kalanın yüzde onu "*maaser rişon*" (ilk onda bir) adı altında Levilere verilir ve Leviler de aldıkları bu paydan yüzde on ayırarak "*terumat maaser*" adı altında Koenlere verirler. Bu yüzden çoğul olarak "*terumot*" denmektedir, çünkü iki tane *teruma* söz konusudur. Ürün sahibi geri kalandan bir yüzde on daha ayırır. *Şemita* döngüsünün 1, 2, 4 ve 5. yıllarında bu paya "*maaser şeni*" (ikinci onda bir) adı verilir ve ürün sahibi bu payı Yeruşalayim'e getirip orada tüketmelidir. 3 ve 6. yıllarda ise bu paya "*ma'sar ani*" (fakirin onda biri) adı verilir ve fakirlere dağıtılmalıdır. *Maaserot* şeklindeki çoğul kullanımın sebebi de birden çok sayıdaki bu *maaser*lerdir.

Bu yaprakta *Gemara*, günümüzde *terumot u-maaserot* ayırma yükümlülüğünü hâlâ Tora'nın bir emri olarak mı yerine getirdiğimizi, yoksa bu yükümlülüğü, Tora'nın bir emri olarak yerine getirmeye nail olamadığımız için Hahamlarımızın öngördüğü bir uygulama olarak mı yaptığımızı ele almaktadır. Ve gerçekten de, belirlenen *alahaya* göre (*Şulhan Aruh*, *Yore Dea* 331:2) "Bu zamanda... Tora'dan kaynaklanan bir *terumot u-maaserot* yükümlülüğü yoktur, [bu uygulama,] yalnızca [Hahamlarımızın] sözlerinden [kaynaklanmaktadır]."

Peki, bunun sebebi nedir?

Çünkü Tora'nın pasuklarından, Tora kanununa göre *terumot u-maaserot* ayırma yükümlülüğünün yalnızca Bene-Yisrael'in bütününe Erets-Yisrael'de olduğu dönemlerde yürürlükte olduğunu öğreniyoruz. Oysa Bet-Amikdaş'ın yıkılışı ve sürgüne çıkış sonrasında Yahudiler dünyanın her köşesine dağılmışlardır.

Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın, dünyanın dört bir köşesine yayılmış olan tüm kardeşlerimizi en kısa zamanda Erets-Yisrael'e geri toplaması için dua edelim.

Hatsar A-Tsorit

Yaprak

47

Bu yaprakta "*hatsar a-tsorit*"'in ne olduğunu öğreneceğiz.

Hatsar a-tsorit nedir ve onun ne olduğunu öğrenmek neden gereklidir?

Tora kanununa göre, ürünlerden *terumot u-maaserot* ayırma yükümlülüğünün yürürlüğe girmesi için iki koşulun yerine gelmiş olması gerekir. **a.** Ürünlerin yemeye hazır hale gelmeleri için yapılması gereken işler tamamlanmış olmalıdır. **b.** Ürünler eve sokulmuş olmalıdır.

Peki, ya eğer meyveleri evin içine değil de, avlusuna sokmuşlarsa?

İşte *hatsar a-tsorit*'ten tam da bu konu hakkındaki tartışma çerçevesinde bahsedilmektedir. *Tsor* şehrinde, avlular için özel bekçiler olurdu ve kimse, avludan herhangi bir aleti izin almadan dışarı çıkaramazdı. Rabi Şimon şöyle der: Bir avluya sokulmuş olan meyvelerin eve sokulmuş gibi kabul edilmesi için, o avlunun, tıpkı *Tsor* şehrinde olduğu gibi iyi bir şekilde korunuyor olması gerekir. Çünkü bu durumda kişi bu iyi korunan avluya meyveleri soktuğu zaman, sanki onları evin içine sokmuş gibi sayılır ve bu durumda meyvelerden *terumot u-maaserot* ayırma yükümlülüğü doğmuş olur. Ama eğer meyveler koruma altında olmayan sıradan avlulara sokulduysa, o zaman evin içine sokulmuş gibi kabul edilmez ve söz konusu payları ayırma yükümlülüğü yürürlüğe girmez.

MASEHET NİDA
PEREK 6:
BA SİMAN

Tora Öğrenimine Duyulan Güçlü Arzu

Yaprak

48

Gemara, Rabi Zera'nın bir keresinde "Keşke..." dediğini anlatmaktadır.

Keşke ne? Acaba maddi bir dileği mi vardı? Zengin olmak gibi mesela? Veya büyük bir evi mi olsun istiyordu? Hayır. O bunların hiçbirini aklına bile getirmemişti. Ne istemişti?

O günlerde kutsal Hahamlarımız, Erets-Yisrael'de yaşamakta olan Rabi Elazar ben Pedat'ın söylemiş olduğu bir *alahayı* anlamakta güçlük çekiyorlardı. Rabi Zera Babilli *Amoralardandı* ve bu nedenle, Rabi Elazar ben Pedat'ın söylediği sözler hakkındaki soruyu kendisine sormak ve bir cevap alma şansına sahip olmak için onunla yüz yüze görüşebilmeye can atıyordu.

Rabi Zera "Keşke..." dedi. "Keşke Rabi Elazar ben Pedat'ın yaşadığı Erets-Yisrael'e çıkma ayrıcalığına sahip olabilsem!"

Sonunda, Erets-Yisrael'e geldiği zaman Rabi Zera dileğinin gerçekleşmesine nail oldu, Rabi Elazar ben Pedat'la görüştü ve sorusunu onunla tartıştı.

En Gedi (devam)

Buradaki doğa koruma alanı, Yisrael'deki en çeşitli tropik bitki örtüsüyle bilinir ve birçok çöl hayvanı burayı cazip bulur.

Doğa koruma alanından yaklaşık bir kilometre mesafede En Gedi *kibutsu*

kurulmuştur. Burası 1953'te Nahal çekirdek grubunun yerleşmesiyle yola başlamıştır. *Kibutsun* iç sahası, dünyanın her yerinden yüzlerce bitki türünü sergileyen resmi bir botanik bahçesidir.

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Delik Nasıl Kontrol Edilir?

Yaprak
49

Bu yaprakta *Amoralar*, kilden yapılmış bir kapta açılan bir deliğin büyüklüğünü kontrol etmek için çeşitli yollar önermektedirler. Bunun ne önemi vardır?

Çünkü bir *para adumanın* (kızıl inek; bkz. I. Kitap, sayfa 182) küllerinin karıştırıldığı “*me hatat*” (paklama suyu), kil bir kabın içine koyularak kutsanırdı. *Alaha LeMoşe MiSinay* (Moşe’ye Sinay’da verilmiş bir *alaha*) sınıfındaki bir kurala göre, eğer kil kapta, kabın içine bir sıvının girebileceği büyüklükte bir delik açıldıysa, bu kap artık *para adumanın me hatat* adı verilen paklama suyunu kutsayabilecek niteliğini kaybetmiş olur.

Bu deliğin bir sıvıyı geçirecek büyüklükte olup olmadığı nasıl kontrol edilir?

Bir *Barayta* (*Mişna* dönemine ait olan, ama Rabi Yeuda A-Nasi tarafından *Mişna*’nın dışında bırakılmış bir öğreti) bu konuda birkaç olasılık aktarmaktadır ve bunlardan biri de şöyledir: Bir çanak alınır ve suyla doldurulur. Ardından kil kap bu çanağın içine daldırılır. Eğer delik yoluyla kil kabın içine su girerse, o zaman bu kil kap, *me hatatın* kutsanması açısından *pasuldur* (geçersiz).

Kim Kimdir?

Babil’deki Dördüncü Nesil Amoraim

[Sayfa 254’ten devam]

Uzun yıllar boyunca, Rav Bokovza, büyük bir fedakârlık ortaya koyarak ülkenin her yerine gitmiş, çok sayıda ders vermiş, radyo programlarına katılmış, hastalara ve ihtiyaç sahiplerine yardımcı olmuştu. Yüreği, ihtiyaç sahibi olan herkese açık, kulağı onları dinlemek için her zaman hazırdu ve Rav Bokovza’nın kişilik ve faaliyetine çok sayıda mucizevi yanlar bağlanmıştır.

Rav Bokovza *z.ts.l.*, başka hedeflerin yanında en çok *Daf Yomi* öğrenimini çocuklara aşılamaı hedefleyen çalışmamıza yönelik girişime hayır duasını

vermiştir. Bu kitap serisinin oluşturulması ve yaygınlaştırılması için çalışan herkesi teşvik etmiş ve desteklemiştir ve Yisrael çocuklarının Tora öğrenmelerine vesile olan bu *Talmud Yisreeli* kitaplarının meydana getirilmesinde Rav Bokovza’nın hakkı büyüktür.

Rav Bokovza, 10 Nisan 5763 günü, bir *Şabat A-Gadol*’da (Pesah’tan önceki son Şabat günü) ruhunu Yaradan’ına teslim etti. Vefat ettiğinde kırk üç yaşında olan Rav Bokovza, Netivot mezarlığına gömülmüştür.

**Rabi Natan
Bokovza**
(5723-5766)
(1963-2006)

Pea Mitsvasının Şartları

Yaprak

50

Kutsal Tora'mız, bir tarla [veya bahçe] sahibine, tarlasını hasat etmek üzere olduğu zaman, tarlanın bütünü için kendisi için hasat etmemesini, ürünlerden bir kısmını biçmeden fakirlere bırakmasını emretmektedir. Bu *mitsvaya* "pea" adı verilir, çünkü *pea* sözcüğü, "son, uç" anlamındadır ve *pea mitsvasının* esası, hasat işleminin sonunda, ürünlerin kalan kısmını fakirlere bırakmak şeklindedir. Tarla sahibinin kendisi için biçtiği ürünlerden sonra tarlanın sonunda kalan ve fakirlere bırakılan bu kısma "pea" adı verilir.

Mişna'nın *Masehet Pea* adlı ünitesi bu *mitsvayı* ve yine fakirlere bırakılan tarım ürünleriyle ilgili olan başka *mitsvaları* ele alır. Bu yaprakta *Gemara, Masehet Pea*'da yazılı bir *alahayı* aktarmaktadır. Bu *alahaya* göre, *pea mitsvasıyla* yükümlü olmayan bazı ürünler vardır. Bunun sebebi, *pea mitsvasıyla* yükümlü hale gelmek için, bazı şartların yerine gelmesinin gerekli olmasıdır. Söz konusu şartlar şunlardır:

- Ürün, hayvanların değil, insanların yemesine yönelik bir ürün olmalıdır.
- Toprakten yetişmiş olmalıdır. Bu şarta göre, örneğin, mantarlar için *pea mitsvası* yoktur, çünkü mantarların toprakta kökleri yoktur ve besinlerini topraktan değil, havadan alırlar.
- Ürünün tüm meyveleri aynı dönem içinde hasat ediliyor olmalıdır. Ama eğer incir gibi, farklı zamanlarda olgunlaşan meyveler söz konusuysa *pea mitsvası* yoktur.
- Ürünlerin uzun süre saklanabilecek türden olması gerekir. Ama eğer, çoğu sebze gibi kısa süre içinde bozulan ürünler söz konusuysa *pea mitsvası* yoktur.

Pullar ve Yüzgeçler

Yaprak

51

Bu yaprakta öğrenilen *mişnalar*, *alahaları* akılda tutmayı kolaylaştıran bazı kuralları öğretmektedir. Bunlardan biri şöyledir:

"*Reşit a-gez* ile yükümlü olan her şey, *matanot* ile de yükümlüdür. Buna karşılık *matanot* ile yükümlü olmasına rağmen *reşit a-gez* ile yükümlü olmayan şeyler vardır." Burada ne kastediliyor? Öncelikle "*reşit a-gez*" *mitsvasıyla* başlayalım. Her yıl bir koyundan kırılan yünün belli bir orandaki ilk kısmının Koenlere verilmesine "*reşit a-gez*" (ilk kırılan yün) adı verilir. "*Matanot*" ile kastedilense Koenlere verilen çeşitli armağanlardır (*matenot Keuna*; "Koenlik armağanları"). Böylece, *mişna*, *reşit a-gez mitsvasıyla* yükümlü olan – yani koyun cinsi – her hayvandan, hayvanın *şehita* ile kesilmesinden sonra Koenlik armağanları ayırıp Koen'e verme yükümlülüğü de olduğunu söylemektedir. Buna karşılık *şehita* sonrasında *matenot Keuna* vermeyi gerektirip de *reşit a-gez* ile yükümlü olmayan hayvanlar vardır: Sığır ve keçi cinsi hayvanlar.

Gamla

Gamla, Golan Tepeleri'nin merkezinde kuruludur ve burada bir doğa koruma alanı ile II. Bet-Amikdaş Dönemi'nin sonlarında faaliyet göstermiş antik ve görkemli bir Yahudi yerleşiminin kalıntılarının yer aldığı arkeolojik bir sit alanı bulunmaktadır.

Milattan önce ilk asırda Babil

sürgününden geri dönen bazı Yahudiler, Kral Aleksander Yanay tarafından Gamla'ya yerleştirilmişti. Milattan sonra 66 yılında, şehrin yüksek bir uçurumun tepesinde stratejik bir konumda bulunması nedeniyle, Galil bölgesi komutanı Yosef ben Matatyau (Josephus Flavius) buranın avantajından yararlanmaya karar verdi.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
273'te

Diğer bir kural: “Pulları olan her deniz canlısının yüzgeci de vardır.” Deniz canlılarının *kaşer* olabilmesi için hem pulları (*kaskeset*) hem de yüzgeci (*senapir*) olması gerekir. Bahsettiğimiz kurala göre, eğer önümüzde bir balık parçası varsa ve üzerinde pulları da varsa, ama yüzgeci yoksa, bu balık yine de yenebilir; çünkü pulu olan her balığın, biz şu anda görmüyor olsak bile, mutlaka yüzgeci de vardır ve anlaşılan bu balığın yüzgeci, diğer bir parçasında kalmıştır. Pulu olup da yüzgeci olmayan balık yoktur.

Yemek Berahası ve Güzel Koku Berahası

Yaprak

52

Bilindiği gibi, dünyadan bir *beraha* söylemeden zevk almak, o zevk kaynağını Tanrı’nın izni olmadan kullanmak anlamına gelir. Bir zevki almadan önce söylenen *berahaya* “*beraha rişona*”, ardından söylenen *berahaya* ise “*beraha aharona*” adı verilir.

Gemara, yiyecek için söylenen *berahalarla* güzel koku için söylenen *berahalar* arasında fark olduğunu söylemektedir. Bir yiyecek için hem onu yemeden önce, hem de [eğer belirli bir miktardan daha fazla yendiye] onu yedikten sonra *beraha* söylenir. Buna karşılık güzel bir koku koklandığında sadece onu koklamadan önce *beraha* söylenir, ama kokladıktan sonra *beraha* söylenmez.

Gerçekten, acaba neden böyle bir fark vardır?

Raşi (bu yapraktaki açıklamalarında “*Rehani*” konu başlığı) bunu şöyle açıklar: Güzel bir kokuyu koklamak küçük ve az miktarda bir zevktir ve bu nedenle sadece koklamadan önce bir *beraha* söylemek yeterlidir ve ardından *beraha aharona* söylemeye gerek yoktur.

Öte yandan “*Kolbo*” adlı eserin yazarı buna başka bir gerekçe gösterir (“*Magen Avraam*” kitabında 216. maddenin başında alıntılanmıştır): Bir yiyecek yendikten sonra da, eğer çok fazla zaman geçmişse, *beraha* söylemek artık mümkün değildir. Yiyecek sonrasında söylenen *beraha aharona* ancak, yiyen kişi hâlâ yediği yiyecek nedeniyle doyunluk hissediyorsa ve bu yiyecek hâlâ ona etki edip, kendisini aç hissetmemesini sağlıyorsa söylenir. Ama bu etki yoksa, artık *beraha* söylenemez. Pekâlâ; güzel bir kokuyu koklamayı tamamladıktan sonra bu koku daha ne kadar süreyle bizi etkiler? Hiç! Onu koklamayı bitirdikten bir an sonra, artık kokuyu algılamakta değilizdir. Öyleyse bir *beraha aharona* söylemeyi gerektirecek ne vardır?!

Ben Aşemaşot

Yaprak

53

Bu yazımızda “*ben aşemaşot*” hakkında bilgi alacağız.

“*Ben aşemaşot*” terimi, güneşin batışından yıldızların çıkışına kadar olan zamana verilen isimdir. Acaba bu zaman dilimi “gündüz” sınıfında mıdır, yoksa “gece” sınıfında mı? *Alahaya* göre bu zaman dilimi “*sefek yom usfek layla*” (gündüz veya gece olduğu şüpheli) sınıfındadır.

Eğer “*ben aşemaşot*”un Tora kanunundaki saygın konumunu anlamak istiyorsak, bunu Şabat *alahalarından* öğrenmek mümkündür.

Hahamlarımızın kutsal Şabat günü yapmayı yasakladıkları bazı eylemler vardır. Örneğin: *Terumot u-maaserot* paylarını Şabat günü ayırmak yasaktır, çünkü bu eylem bir *melahaya* (Şabat günü yapılması Tora’ya göre yasak olan iş türü) benzer; zira bu işlem yapılmadan önce ürünleri yemek yasak olduğundan, söz konusu payları ayırmak bir tür “onarım” benzer. Ancak henüz *ben aşemaşot* ise, her ne kadar Şabat günü yapılması Tora’ya göre yasak olan işleri yapmak artık yasak hale gelmiş ise de, “*demay*” sınıfındaki ürünlerden *maaser* ayırmak, *ben aşemaşot* süresince, yani yıldızlar çıkana kadar hâlâ mümkündür (Cahil insanlardan satın alınmış, *terumot u-maaserot* paylarının ayrılıp ayrılmadığı konusunda şüphe olan ürünlere “*demay*” adı verilir. Bkz. II. Kitap, sayfa 25).

MASEHET NİDA
PEREK 7:
DAM

Tuma Türleri Arasındaki Fark

Yaprak

54

Tumanın çeşitli türleri vardır ve bunlar arasında da çeşitli farklar vardır. Bu yazımızda çeşitli *tuma* türleri arasındaki ilginç bir farkı ele alacağız.

Mişna, bir ölünün etinin, kurumuş olsa da olmasa da başkalarını *tame* yaptığını, buna karşılık *şerets* (bkz. I. Kitap, sayfa 172) ve *nevela* (leş; *şehita* olmadan ölmüş bir hayvan) sınıfındaki hayvan ölülerinin sadece kurumuş olmadıkları sürece *tame* yaptığını, ama kuruduktan sonra artık birer *tuma* kaynağı olmaktan çıktıklarını söylemektedir.

Peki, bir ölünün etinin kurumuş olsa da olmasa da *tame* yaptığını nereden biliyoruz? *Tumat met* (ölüden kaynaklanan *tuma*) konusundan bahseden pasukta “veya, kendisini **herhangi bir şekilde** *tame* yapacak bir adama dokunursa...” (Vayikra 22:5) ifadesi geçmektedir. Hahamlarımız bu ifadeyi şöyle açıklamışlardır: Ölü bir insanın her türlü etine dokunan kişi *tame* olur – bu et kurumuş olsa da, olmasa da.

Demaot Şaliş

Yaprak

55

Gemara’da ele alınan konu içinde Teilim’den bir pasuk aktarılmaktadır: “*Onlara gözyaşı ekmeği yedirdin ve onlara bol bol gözyaşları içirdin*” (Teilim 80:6). Bu sözlerle Kral David, Yisrael halkının yaşadığı sıkıntılar nedeniyle ağıt yakmaktadır.

Acaba bu pasuğun açıklaması nedir? Raşi şöyle açıklar: “*Onlara gözyaşı ekmeği yedirdin*” – Kutsal ve Mübarek Tanrı, Mısır’da geçirdiğimiz iki yüz on yıl süren esaret sırasında bizi gözyaşına boğmuştur. “*Ve onlara bol bol gözyaşları içirdin*” – ve Kutsal ve Mübarek Tanrı bize Babil sürgününde de, sözün gelişi, gözyaşları içirmiştir. Ancak burada kullanılan “*boş bol gözyaşları*” ifadesinin İbranicesi olan “*demaot şaliş*” sözleri, “üçte bir göz yaşları” anlamına da gelebilir. Babil sürgünü için neden “üçte bir gözyaşları” ifadesi kullanılmaktadır? Çünkü Babil sürgünü, Mısır’daki esaretin üçte biri kadar sürmüştür. Mısır esareti iki yüz on yıl sürmüşken, Babil sürgünün süresi yetmiş yıldır.

Başka bir açıklamaya göre “*şaliş*” sözcüğü “üçlü” anlamına da gelebilir ve Esav’ın, babası Yitshak’ın *berahasını* Yaakov’un aldığını öğrendiği zaman akıttığı üç damla gözyaşına gönderme yapar. Esav bu kaybı nedeniyle ağladığı için, Yisrael Tora’dan uzaklaştığı zaman Esav ona kılıcıyla üstün gelmeye hak kazanmıştır.

Gamla (devam)

Yosef ben Matatyau şehrin etrafını surlarla takviye etti ve burayı Romalılara karşı başlatılan isyanda başlıca muharebe merkezi haline getirdi. Yahudi savaşçılar, şehri ilk ele geçirme girişimi sırasında Roma ordusunu püskürtmeyi başardılar ve isyanın lideri kaçmayı başardı. Ancak

ikinci deneme sırasında, Aspasyanos’un (Vespasian) kuşatmasının ardından Romalılar surları yarmayı başardılar ve şehri ele geçirdiler. Bedel çok ağırdı: Yahudi savaşçılar ve sakinler içinde binlerce kişi öldürülmüştü.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
279’da

Duyduk Duymadık Demeyin!

Yaprak
56

Hahamın yardımcılığını yapan şamaş Moşe, onun yanından ayrıldı, büyük ellerini ağzına yaklaştırdı ve sokakta yüksek sesle duyuruda bulunmaya başladı: “Duyduk duymadık demeyin! Sokağımızda bir şerets ölüsü bulundu! Bu nedenle, manevi açıdan saf durumda tutulması gerekip de Pazar gününden bugüne kadar sokaktan geçmiş her şey tame olmuştur!”

Yahudilerin tuma ve taara (manevi kirlilik ve saflık) kurallarına sıkı sıkıya bağlı yaşadıkları bir dönemdi ve bu nedenle her evde, manevi açıdan saf halde tutulması zorunlu olan yiyecekler vardı. Örneğin, ürünlerden ayrılıp Koenlere verilmesi gereken teruma payları bu türden yiyeceklerdir. Hahamlarımızın talimatına göre, eğer bir sokakta bir şerets ölüsü bulunduyorsa, o sokaktan geçmiş her saf şeyin o şerets ölüsüne değip tame olmuş olma olasılığı vardır. Buna rağmen şamaş Moşe sokaktan sadece Pazar gününden itibaren geçmiş olan saf şeylerin tame olduğunu söylemişti, çünkü Pazar sabahı sokağı süpürmüşlerdi ve eğer şerets ölüsü o zaman da orada olsaydı onu da temizlemiş olurlardı. Böylece şerets ölüsünün oraya Pazar sabahından sonra geldiği açıkça bilindiği için, Moşe de duyuruyu bu şekilde yapmıştır.

Bet A-Peras

Yaprak
57

Bu yaprakta “bet a-peras” hakkında bilgialacağız. Beta-peras, önceleri içinde bir mezar olan ve sonra tamamen sürülen bir arazidir. Buraya “bet a-peras” adı verilir, çünkü o mezarda olan kemiklerin kırılıp parçalara bölünmüş (İbranice: nifresu; paras kökünden gelir) olma olasılığı vardır. Ve şimdi, arazi tamamen sürüldükten sonra bu kemik parçaları arazinin her yanına dağılmış olabilir. Bu

nedenle Hahamlarımız, bir Koen'in “bet a-peras” sınıfındaki bir araziye girmesini yasaklamışlardır. Çünkü bir Koen'in ölü nedeniyle tame olması yasaktır ve Koen bu araziye girerse bu kemik parçalarından biri nedeniyle tame olabilir.

Buna rağmen, bir Koen'in bet a-peras sınıfındaki bir araziden tame olmadan geçebilmesi için bir çözüm vardır. Koen ağzını toprağa yaklaştırarak tozların üzerine güçlü bir şekilde üfler ve bu şekilde küçük kemik parçalarını uzaklaştırır veya büyük kemik parçalarını örten toprakları açığa çıkarır. Bunun ardından onların çevresinden dolaşır ve böylece onlar nedeniyle tame olmaz.

MASEHET NİDA
PEREK 8:
AROA KETEM

Rabi Nehemya

Yaprak

58

Gemara Rabi Nehemya'nın adıyla bir *alaha* aktarmaktadır.

Tanna Rabi Nehemya, *Tannaim* Dönemi'nde dördüncü nesilde yaşamıştır. Rabi Akiva'nın öğrencilerindendi ve Romalıların yeni nesil Yisrael Hahamlarının “*semiha*” adı verilen prosedürle yetkilendirilmesini yasakladıkları dönemde (bkz. IV. Kitap, sayfa 249, V. Kitap, sayfa 134) Rabi Yeuda ben Baba tarafından yetkilendirilmiştir.

Bilindiği gibi, Rabi Yeuda A-Nasi *Mişna*'yı derlediği zaman o dönem ve öncesinde yaşamış *Tannaların* bazı öğretilerini çeşitli sebeplerle *Mişna*'nın dışında bırakmıştı. Dışarıda kalan bu öğretilere “*barayta*” adı verilir. *Baraytalar* da Rabi Hiya ve Rabi Oşaya tarafından “*Tosefta*” adlı kitapta toplanmıştır. İşte, *Tosefta* içinde kimin söylediği belirtilmeden aktarılmış olan *baraytalar*, Rabi Nehemya'nın öğretileridir. Rabi Yohanan şöyle demiştir: “*setam Tosefta – Rabi Nehemya*” (isimsiz aktarılan *Tosefta* öğretileri, Rabi Nehemya'nındır).

Rabi Yanay

Yaprak

59

Amora Rabi Yanay, ilk *Amoraim* Nesli'nde Erets-Yisrael'de yaşamıştır. Rabenu A-Kadoş'un öğrencisiydi; hatta onun başında bulunduğu *bet dinde* “*dayan*” (yargıç) görevinde bulunmuştu. *Masehet Şabat*'ta (yaprak 119) *Gemara*, Rabi Yanay'ın kutsal bir âdetinden bahsetmektedir. Her *erev Şabat*'ta (Şabat arifesi) Şabat'ı karşılamak için “*Boi kala, boi kala*” (gel, ey gelin; gel, ey gelin) derdi. [Günümüzde biz de Şabat'ı karşılarken söylediğimiz *Leha Dodi* parçasının bitiminde bu sözleri söyleriz.]

Rabi Yanay, Tsefat şehrinin yanındaki Ahbera adlı yerde yaşardı ve orada bir *yeşiva* kurmuş, bu *yeşiva* onun vefatından sonra da birkaç nesil boyunca faaliyetini sürdürmüştür.

Rabi Yanay çok sayıda öğrenci yetiştirmeye nail olmuştur. Bu önemli öğrencilerin arasında Rabi Yohanan, Rabi Şimon ben Lakiş, Rabi Oşaya ve Rabi Simlay sayılabilir.

MASEHET NİDA
PEREK 9:
AİŞA ŞEİ

Uyuklama

Yaprak

60

Gemara, Amora Rav'ın söylediği bir *alahayı* aktarmaktadır. Rav Şešet bu *alahayı* duyduğu zaman “Görülen o ki, Rav bu *alahayı* uyuklarken veya derin bir uykuya daldığı zaman söylemiş! Çünkü o sırada uyanık olsaydı kesinlikle bu *alahayı* söylemezdi” demişti.

Rav Şešet'in, Rav'ın söylediği sözler hakkında bu tip ifadeler kullandığı tek örnek bu değildir ve bu ifadeden, *has veşalom*, Rav Şešet'in, Rav'ın sözlerini küçümsediği veya alaya aldığı sonucu çıkarılmamalıdır. Aksine, Rav Şešet, Rav'ı o kadar takdir ederdi ki, Rav'ın bu *alaha* konusunda asla hataya düşmüş olamayacağından emindi ve ona göre, eğer Rav, [Rav Şešet'in kanısınca] hatalı bir şey söylediyse, bunu herhalde yorgunluktan uyuklar haldeyken söylemiş olmalıydı.

Başan Kralı Og Kimdi?

Yaprak

61

Bu yaprakta *Gemara*, Emori kralı Sihon ile Başan kralı Og'un kardeş olduklarını ve Bene-Yisrael, Erets-Yisrael'e doğru yaptıkları yolculuk sırasında Sihon ve Og'un topraklarının sınırına geldikleri zaman Moşe Rabenu'nun Sihon'dan değil, Og'dan korktuğunu anlatmaktadır. Moşe, Sihon'u hemen öldürmüştür, ama Og'dan korkmuştur, çünkü Og, vaktiyle Avraam Avinu'ya yardım etmiş biriydi ve bu nedenle belli bir liyakat sahibiydi.

Nitekim Og, Avraam'ın döneminden Moşe'nin dönemine kadar yaşadığına göre çok uzun bir ömür sürmüştür. Hatta kaynaklarımıza göre Og henüz Tufan döneminde bile hayattaydı! Tufan'da yağmur yağmaya başlayıp tüm insanlar ölünce, Og Noah'ın gemisine gelmiş, merdivenleri tırmanmış ve Noah'a, eğer kendisini kurtarırsa ebediyen kölesi olacağına yemin etmişti (Gaon Rabi David Lurya'nın, *Midraş* öğretilerinden yaptığı alıntılarla *Pirke DeRabi Eliezer* 16:53'e yaptığı açıklamalardan). Noah, Tufan sularının kaynar sular olduğunu biliyordu ve eğer Og henüz ölmediyse, bunun, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın Og'un hayatta kalmasını istediğine işaret ettiğini anlamıştı. Böylece Noah, geminin duvarında bir pencere açtı, Tufan boyunca bu pencereden Og'a yiyecek verdi ve bu sayede Og'un hayatı kurtuldu.

Peki, Og'un kardeşi Sihon nasıl kurtulmuştu? *Baale A-Tosafot*'un anlattığına göre, Sihon'un annesi, Noah'ın oğullarından Ham'ın karısıydı ve Sihon, Noah'ın gemisinin içinde doğmuştur!

Keduşat Şeviit

Yaprak

62

Gemara, “Şeviit” (“yedinci [yıl]”; yani *Şemita* yılı) kanunlarını ele alan bir *barayta* aktarmaktadır ve biz de bu yazımızda *Şemita* yılına dair kanunlardan bazılarını öğreneceğiz.

Kutsal Tora'mız, Erets-Yisrael'de toprak ve bağ-bahçe işlerinin altı yıl boyunca yapılabileceğine, yedinci yılda ise bu işleri yapmanın yasak olduğuna hükmetmiştir. *Şemita* adı verilen bu yedinci yılda toprakta herhangi bir şekilde yetişen ürünlerde “*keduşat Şeviit*”, yani yedinci yıla özgü kutsiyet vardır. *Keduşat Şeviit* türü kutsiyete

sahip tarım ürünlerinin bozulmasına, zarar görmesine, ziyan olmasına yol açmak yasaktır. Ayrıca bu ürünlerin kazanç amaçlı ticaretini yapmak da yasaktır. Bu ürünler eşit olarak herkese aittir ve kişi, kendi tarlasında yetiştirilmiş ürünleri bile depolayamaz ve sadece ihtiyacı kadar alabilir. Aynı nedenle, bu türden ürünlerin tarla, bağ ve bahçelerde artık bulunmadığı bir zaman geldiğinde, bunları evde tutmak yasaktır ve dışarı çıkarmak gerekir.

Keduşat Şeviit, her tür tarım ürünü için geçerli değildir ve *Masehet Şeviit*'te *Mişna*, insan yiyeceği olarak kullanılan ürünlerin, hayvan yemi olarak kullanılan ürünlerin ve boya elde etmek amacıyla kullanılan ürünlerin *keduşat Şeviit*'e sahip olduklarını belirtmektedir. Ayrıca bir *barayta*, *keduşat Şeviit*'in, giysilerin yıkanmasında kullanılan ürün türleri için de geçerli olduğunu öğretir.

Günü Yirmi Dört Saate Kim Böldü?

Yaprak

63

Geçmiş dönemlerde insanoğullarının bildikleri “saatler”, günün on iki kısma bölünmesiyle ve gecenin de on iki parçaya bölünmesiyle oluşturulan “saatlerden” ibaretti. Günler yaz mevsiminde uzun, kış mevsimindeyse kısa olduğundan, yaz mevsimindeki gündüz saatleri, kış mevsimindeki gündüz saatlerinden daha uzundu. Aynısı gece vakti için de geçerliydi. Kış geceleri uzun, yaz geceleri kısa olduğundan, kış mevsimindeki gece saatleri, yaz mevsimindeki gece saatlerinden daha uzun olurdu. Mekanik saate geçildikten sonra, gün yirmi dört eşit saate bölünmüştür.

Acaba gündüz vakti on iki saat ve gece vakti on iki saat olmak üzere bir günün yirmi dört saate bölünmesi gerektiğine kim karar vermiştir?

Bazılarına göre bu bölünme Tora'dan kaynaklanmamakta ve Tora gündüz ve geceyi yalnız ikiye bölmektedir; *hatsot* (yarı): yani *hatsot a-yom* (günün yarısı) ve *hatsot a-layla* (gecenin yarısı) (Rabi Yeonatan Eibschutz, *Urim VeTumim* 30:2 ve başka yerler).

Bazı görüşlere göreyse bu bölünme Tora'dan kaynaklanmıştır (*Hazon İş, Sefer Şalom Yeuda, Moed* 5).

Udkare La May Kare La

Yaprak

64

Bu yaprakta *Gemara*, kutsal *Amoraların* şaşkınlık ifade etmek amacıyla kullandıkları bir cümleye yer vermektedir: “*Udkare la may kare la*” (tam çeviriyle: “okudu da ne okudu?”). Bunu ne zaman söylerlerdi? Bir *Amora*, *bet midraşta* söylenen belirli bir *alahadaki* zorluğa işaret etmek üzere, onunla çelişir görünen bir *barayta* aktarmıştır ve arkadaşları da ona, getirdiği bu *barayta* ile bahsi geçen *alaha* arasında ne alaka olduğunu sormaktadırlar: “Bu *baraytay*ı kanıt olarak getirdi, ama kanıt ne?”

Raşi (*Ketubot* 36a) bu cümleyi, yukarıdaki çeviride olduğu gibi, şaşkınlık ve soru sorma şeklinde okumak gerektiği açıklamasını yapar ve cümlemin anlamını izah etmek üzere şunları yazar: “*Bet midraşta* bu cevabı veren kişi, bunu söylerken ne düşünüyordu?”

Bu ifade hakkındaki bir başka açıklama da “*Aruh*” kitabının yazarı tarafından verilir. Buna göre, “*dekare*” sözcüğü ile kastedilen anlam “karıştırmak”tır. Böylece, soruyu soran kişi “Ne gördü de bu konuları birbirine karıştırdı?” diye hayretini ifade etmektedir.

MASEHET NİDA
PEREK 10:
TİNOKET

Rabanan Savorae

Yaprak

65

Önceki yazımızda “*Udkare la may kare la*” ifadesinin anlamını öğrenmiştik. “*Kitsur Kelale A-Talmud*” (“Talmud Kurallarının Özeti”) adlı kitap (yaygın kullanılan Talmud ciltlerinde *Masehet Berahot*’un sonunda, Rabi Şemuel A-Nagid’in “*Mevo A-Talmud*” [=Talmud’a Giriş] kitabının çevresinde düzenlenmiş halde yer alır) bu konuda oldukça ilginç bir bilgi vererek, *Gemara*’da bu cümlelerin geçtiği her yerde bu sözlerin *Rabanan Savorae*’ye ait olduğunu belirtmektedir!

Rabanan Savorae kimlerdi?

Savoraim olarak da bilinen *Rabanan Savorae*, Talmud Bavli’nin Rav Aşe ve Ravina tarafından derlenip mühürlenmesini takip eden dönemden *Geonim* Dönemi’ne kadar olan zaman diliminde yaşamış olan Hahamlara verilen toplu isimdir. Kendilerine “*sevara*”, yani “mantık yürütmeye bağlı açıklama” terimiyle bağlantılı olan “*Savoraim*” adı verilmiştir, çünkü bu dönemdeki Hahamlar Talmud’a yeni kanun ve *alahalar* eklememiş veya olanları eksiltmemiş, sadece mantık yürütmeye dayanan açıklamalar sunmuşlardır (*Rav Şerira Gaon*).

Şunu vurgulamak ilginç olacaktır ki, “*Şalşelet A-Kabala*” (Gelenek Zinciri) adlı kitap, “*Rabanan Savorae*” teriminin bu dönemde yaşayan Hahamları övmeyi amaçladığını kaydeder. *Savoraim* Dönemi’nde, Yisrael halkı çok ağır sıkıntılarla karşı karşıya kalmıştı; o kadar ki, huzur içinde öğrenim görme olanağı neredeyse yoktu. Ama buna rağmen dönemin Hahamları, *mişnaları* anlamak için mantık yürüterek açıklamalar geliştirmişler ve bu nedenle, etraflarında yer yerinden oynamasına rağmen öğrenimlerinden hiçbir şey kaybetmeyerek, Tora’yı inceledikleri, açıklamalar ürettikleri ve her şeyi anladıkları için, “*Rabanan Savorae*” olarak adlandırılmışlardır (*Mevo Şearim* içinde *Şaar 6*’nın başında aktarılmıştır).

Mişna ve Gemara

Yaprak

66

Masehet Nida, Talmud Bavli’yi kapatan *masehettir*.

Talmud Bavli, *bet midraş*larda Rabenu A-Kadoş ve onun neslindeki Hahamlar tarafından derlenmiş olan *Mişna*’daki öğretilerin (*mişnalar*) sözleri üzerinde tartışan *Amoraların* sözlerinin düzenli bir şekilde bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Talmud Bavli, *Mişna*’nın ele aldığı tüm konuları içerir ve buna ek olarak *Gemara*’da, birçok *Midraş Alaha* (*alaha* konulu *Midraş* öğretileri) ve *Midraş Agada* (*alaha* konulu olmayan *Midraş* öğretileri) da aktarılmıştır. *Agada* kısımlarının *Gemara*’da aktarılma amacı, yeni nesilleri kutsal Hahamlarımızın sıra dışı karakterleri, yaşamları ve davranışları konusunda eğitmektir.

Mişna’da her birine “*Seder*” (fasıl) adı verilen altı ana bölüm vardır: *Zeraim* (“Tohumlar”; tarımsal kanunlar), *Moed* (“Bayram”; Şabat ve özel günlere dair kanunlar), *Naşim* (“Kadınlar”; temel olarak evlilik ve boşanma konuları bağlamında aktarılan kanunlar) *Nezikin* (“Zararlar”; çeşitli zarar ve tazminat kanunları ile genel olarak sosyal yaşama dair kanunlar), *Kadaşim* (“Kutsallar”; Bet-Amikdaş’taki ibadet ve *korbanlara* dair kanunlar), *Taarot* (“Safıklar”; manevi saflık ve kirlilik konulu kanunlar).

Seder Taarot içinde bulunan *masehetler* hakkında sadece tek bir *masehetle* ilgili Talmud Bavli açıklamaları vardır; o da *Masehet Nida*’dır.

Mar Ukva

Yaprak
67

Bu yapraktaki *Gemara*, Mar Ukva'nın sözlerini aktarmaktadır ve bu vesileyle biz de kendisi hakkında biraz bilgi alacağız.

Mar Ukva, *Amoralar* Rav ve Şemuel'in neslinde yaşamıştı. Bir *Amora* ve büyük bir Tora otoritesi olmanın yanında aynı zamanda *Roş A-Gola*'ydı (Babil'de Diaspora Yahudilerinin siyasi lideri). Rav'ın şehri olan Kafri şehrinde ve bu şehirde, Babil Hahamlarının gözünde büyük karar gücü olan önemli bir *bet dinin* başındaydı. Mar Ukva birçok kez, başka iki büyük Tora otoritesi – örneğin Şemuel ve Karna - arasındaki tartışmalarda son kararı verirdi.

Mar Ukva, Erets-Yisrael'deki *Nasi* ve Hahamlarla sıkı bir bağlantı halindeydi ve yılların artık yıl ilan edilmesine ve bayramların tarihlerinin belirlenmesine dair kararları Erets-Yisrael Hahamlarından öğrenirdi.

Mar Ukva, *tsedaka mitsvasını* en iyi şekilde yerine getirmesiyle, özellikle de “*matan baseter*” (gizlice yapılan yardım) konusunda ünlenmişti. *Tsedaka* amaçları için büyük paralar dağıtır ve her zaman fakirlerin, *tsedaka* paralarını kimden aldığını bilmemesine özen gösterirdi. Şahsen fakir bir adamın kapısının altından içeri para atıp hemen saklanırdı. Bir keresinde bu fakir adam kendisine kimin para verdiğini görmek için beklemişti ve para geldiğinde fakir adam kapıyı açınca, Mar Ukva tanınmamak için hemen koşarak kaçmıştı.

Vefatından önce Mar Ukva, hesap defterlerinin huzuruna getirilmesini istedi ve hayatı boyunca *tsedaka* için yedi bin altın *dinar* vermiş olduğunu gördü! Ama bu da onu tatmin etmemişti ve bu nedenle derhal tüm parasının yarısının *tsedakaya* verilmesini emretti.

Gamla (devam)

Gamla'nın kesin yeri ancak 1976 yılında tespit edilmiştir. Arkeolog Şemaryau Gutman'ın liderliğinde, şehir surları, çeşitli eşyalar, manevi arınma amaçlı *mikveler* ve binalar açığa çıkarılmıştır. Binalardan biri, görkemli sütunları olan bir sinagogdu ve bu,

Yeruşalayim'de hâlâ Bet-Amikdaş'ın olduğu döneme ait olup keşfedilen ilk sinagog olma özelliğini taşımaktadır. Bu bulguların açığa çıkarılması, şehir sakinlerinin Yahudi dini kurallarına titizlikle riayet ettiklerini ortaya koymuştur.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
281'de

Yanıldım!

Yaprak

68

Bu yaprakta kutsal Hahamlarımızın müthiş büyüklüklerinin bir örneğini görüyoruz.

Her birimiz, hakikati kabul ederek “Yanıldım” demenin ne kadar zor olduğunu biliriz. Bir de toplum önünde durup “Yanıldım” demenin ne kadar zor olduğunu bir düşünün! Bu, şüphesiz, kat kat daha zordur.

Kutsal *Amora* Rava, bir keresinde halkın huzurunda verdiği bir *deraşa* (ders içeren nutuk) sırasında belirli bir *alaha* söylemişti. O günlerde mikrofon yoktu; bunun yerine sesi güçlü insanlardan yararlanırlardı. Haham *deraşasını* normal sesle söyler, güçlü sese sahip biri de bu sözleri yüksek sesle halka aktarırdı. O günkü *deraşada*, kendisine sözlerini halka duyurmakta yardımcı olan adam yerine oturduktan sonra, Rava onu çağırarak “Halka benim adıma söyle: Demin size söylediğim sözler hatalıydı!” dedi ve sonra doğrusunu söyledi.

Boğaların Derileri

Yaprak

69

Bu yaprakta *Gemara*, kötü ve günahkâr insanların yaşadığı bir diyarda meydana gelmiş ilginç bir hikâyeyi anlatmaktadır. Sedom bölgesinde bulunan “Galhi” adlı şehirde, tabii ki, “dürüstlükleri” (!) ile tanınan Sedom halkının usullerine göre yaşarlardı.

Bu kanunlardan birine göre, boğası olan kişi, şehrin tüm insanların hayvanlarını bir gün boyunca gütmekle yükümlüydü. Boğası olmayanlarsa, şehir sakinlerinin hayvanlarını iki gün boyunca gütmek zorundaydı... Bu kanunu koymaktaki amaçları, fakirlere zarar vermek ve zenginleri güçlendirmekti, ama kendilerini, kanunlara sadık yaşayan, hukuka saygılı insanlar olarak göstermek için, kendi çıkarlarına hizmet eden çarpık bir kanun sistemi oluşturmuşlardı.

Bir gün şehre bir yetim geldi ve tabii ki onu tüm hayvanları gütmeye zorladılar. Bu yetim gidip bütün hayvanları kesti ve şehrin insanlarına “Boğaların derilerini şöyle paylaşacağız: Kimin boğası var idiyse, bir deri alacak ve kimin boğası yok idiyse iki deri alacak” dedi.

Şehrin insanları ona “Neden böyle diyorsun?” dediler.

Yetim cevap verdi: “Boğası olmayan kişinin hayvanları iki gün gütmesine nasıl karar verdiyseniz, aynı şekilde, boğası olmayan kişinin iki deri alması gerektiğine de karar vermeniz gerekir.”

İskenderiye İnsanlarının Soruları

Yaprak

70

Bir keresinde Rabi Yeoşua, Aleksandriya (İskenderiye) şehrini ziyaret etmişti. Şehir sakinleri ona çeşitli sorular sormaya başladılar. Bu sorulardan bazıları, *Gemara*’nın “*divre burut*” (cehalet sözleri) diye nitelendirdiği türdendi.

Sorulardan biri şöyleydi: Lot’un karısı, Sedom ters yüz edildiği sırada dönüp geriye baktığı için bir tuz sütununa dönüşmüştü. Acaba bu tuz sütunu şimdi bir ölü gibi *tumaya* yol açar mı?

Rabi Yeoşua onlara şöyle cevap verdi: “Bir ölü *tame* yapar; bir tuz sütunu *tame* yapmaz.” Başka bir deyişle, artık kadın tuza dönüştüğüne göre, artık ölü bir insan sınıfında değil, başka bir maddedir ve *tumaya* yol açmaz.

İkinci bir soru da şöyleydi: Elişa, Şunem’li bir kadının ölen oğlunu diriltmişti (bkz. Melahim II, perek 4). Acaba Elişa onu dirilttikten sonra da bir ölünün sebep olduğu *tuma* ile *tame* yapar mı?

Rabi Yeoşua onlara şöyle cevap verdi: “Bir ölü *tame* yapar; bir canlı *tame* yapmaz.”

Tora'nın Hikmetine Nasıl Nail Olunur?

Yaprak
71

Bu yazımızda, Aleksandriya sakinlerinin, genel davranış kurallarına dair Rabi Yeoşua'ya sordukları soruları göreceğiz.

Şehir insanları şöyle sordular:

“İnsan Tora'nın hikmetine nail olmuş bir bilge haline gelmek için ne yapmalıdır?”

Rabi Yeoşua onlara şöyle cevap verdi: “Hahamlardan Tora öğrenmek için onların huzurunda bol bol oturmalı ve ticareti azaltmalıdır.”

Aleksandriya sakinleri “Ama çok kişi öyle yapmasına rağmen bilge insanlar haline gelmedi!” diye itiraz ettiler.

Rabi Yeoşua onlara şöyle dedi: “Tora'nın hikmetini bilen bir bilge olmak isteyen kişi, Kutsal ve Mübarek Tanrı'dan bu konuda merhamet de dilemelidir. Zira hikmet Tanrı'ya aittir. Pasukta söylendiği gibi (Mişle 2:6): ‘Çünkü A-Şem verir hikmeti; O'nun ağızındandır bilgi ve anlayış.’”

Bu konuda Rabi Hiya, bir *baraytada* aktarılan bir misal vermiştir: Bir kral, kulları için bir ziyafet düzenlemiş, sevdiklerine de yiyecek porsiyonları vermişti. Başka bir deyişle, kullar, yemekleri garsonların elinden almışken, kralın sevdiği kişiler yemeklerini bizzat kralın elinden almışlardı. Aynı şekilde, Tora'nın hikmeti de doğrudan Kutsal ve Mübarek Tanrı tarafından bahşedilir. Bu nedenle kişi bu hikmeti almaya nail olabilmek için gösterdiği çabaların yanı sıra, A-Şem'e dua da etmelidir.

Muvtah Lo Şeu Ben Aolam Aba

Yaprak
72

Masehet Nida sıradaki yaprakta sona ermektedir. *Masehetin* en sonunda şu tanıdık sözler yer almaktadır: “*Tana DeVe Eliyau: Kol aşone alahot behol yom, muvtah lo şeu ben aolam aba*” – “Eliyau'nun okulundan bir *Tanna* [şöyle öğretti]: Her kim her gün *alahalar* tekrarlırsa, Gelecek Dünya'da pay sahibi olacağından emin olabilir.”

Acaba “Eliyau'nun okulundan bir *Tanna*” derken kim kastedilmektedir? Bazılarına göre (*ŞuT Beer Şeva, siman 71*), bahsedilen kişi Eliyau A-Navi değil, Rambam'ın, *Seder Zeraim* açıklamalarına yazdığı önsözde (“*A-Perek A-Şevi*” konu başlığı) bahsettiği bir *Tannadır*.

Bazılarına göreyse (*Hida, Şem A-Gedolim, II. Bölüm, Maarehet 60* ve başka kaynaklar) gerçekten de bizzat Eliyau A-Navi'den bahsedilmektedir.

Hatam Sofer şöyle demiştir: Her gün *alahalar* tekrarlayan kişiye Gelecek Dünya'da pay sahibi olacağına dair verilen vaadin sebebi, *Şehina*'nın (Tanrı'nın Kutsal Mevcudiyeti) ancak ve ancak, *mitsva* ve *alahadan* kaynaklanan sevincin üzerine yerleşmesidir. A-Şem'in Tora'sı üzerinde derin derin düşünen kişi, sürekli bir sevinç halindedir. Başkalarına karşı çok titiz ve hoşgörüsüz olmaz, çünkü mutludur. İşte bu nedenle Gelecek Dünya'da pay sahibidir, çünkü herkesle barış içinde yaşamaktadır.

Gamla (devam)

Bu durum, II. Bet-Amikdaş Dönemi'nin sonlarına dair bilimsel araştırmaları desteklemektedir.

Gamla uçurumunun tepesinde bir doğa koruma alanı bulunmaktadır. Burası, Erets-Yisrael'e özgü bir dizi yırtıcı kuşun

kuluçkaya yattığı bir bölgedir. Buradan, Yisrael'in en büyük şalesi olan Gamla Şalesi izlenebilir. Gözlem noktasında, Yisrael savaşları sırasında Golan Tepeleri'nde düşen askerler için bir anıt köşesi yer almaktadır.

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Siyum!

Yaprak

73

Talmud'un bir *masehet*inin öğrenimi vesilesiyle yapılan kutlamaya “*siyum*” (bitirme) adı verilir. Bu yaprakta sadece *Masehet Nida* değil, Talmud Bavli'nin tümü, yani tüm “*Şas*” tamamlanmaktadır!

Bir Yahudi, *Gemara*'dan bir *perek* veya bir *masehet* bitirdiği ve tabii ki tüm *Şas*'ı tamamlamaya nail olduğu zaman bir dua söyler: “*Adran alah perek peloni*” (sana geri dönelim falanca *perek*) veya “*Adran alah masehet peloni*” (sana geri dönelim falanca *masehet*) vb.

“*Adran*” (geri dönelim) adı verilen bu duadaki amaç, ilgili *perek* veya *maseheti* tamamlayan kişinin, *besiata diŞmaya* (Göklerin yardımıyla) bu öğrenimine ileride tekrar geri dönme isteğini vurgulamaktır.

Peraşa kitaplarının bazılarında, Tora'nın beş kitabının her birinin (bu kitaplara “*Humaş*” adı verilir) sonunda “*hazak*” (güçlen) sözcüğünün yer aldığı görülecektir. Bu ifade, Tora'nın okunuş döngüsü sırasında, bir *humaş* tamamlandığı zaman söylenir [genelde bu, Aşkenaz cemaatlerinin geleneğidir]: “*Hazak, hazak venithazak*” (güçlen, güçlen ve güçlenelim) Bunun amacı, Tora'ya çıkarak *humaş*ın okunuşunu tamamlayan kişinin “güçlenmesine” ve onu bir kez tamamlamış olmakla yetinmeyip, ileride onu okumaya tekrar geri dönmesine yönelik dileği vurgulamaktır!

Yisrael cemaatlerinde çok eskilere dayanan bir gelenek vardı: Simhat Tora günü Tora'ya kalkan kişiler, yıllık Tora okuma döngüsünün tamamlanması (*siyum*) vesilesiyle, Sefer-Tora'nın “tacını” kendi başlarına yerleştirirlerdi. Tora sözlerini tamamlamaktan kaynaklanan kutlama işte bu kadar önemlidir!

